

**ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΚΛΙΝΙΚΗΣ
ΣΕΞΟΛΟΓΙΑΣ ΓΙΑ ΙΑΤΡΟΥΣ**

Σεξουαλική ανάπτυξη και προσανατολισμός

**Νίκος Βαϊδάκης
τ. αναπληρωτής καθηγητής
Ψυχιατρικής Κλινικής
Πανεπιστημίου Αθηνών
Σύμβουλος Αιγινήτειου Νοσοκομείου**

Θεσσαλονίκη Τετάρτη 2 Απριλίου 2014

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ

ΚΑΙ

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΤΗΤΑ

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΤΗΤΑ

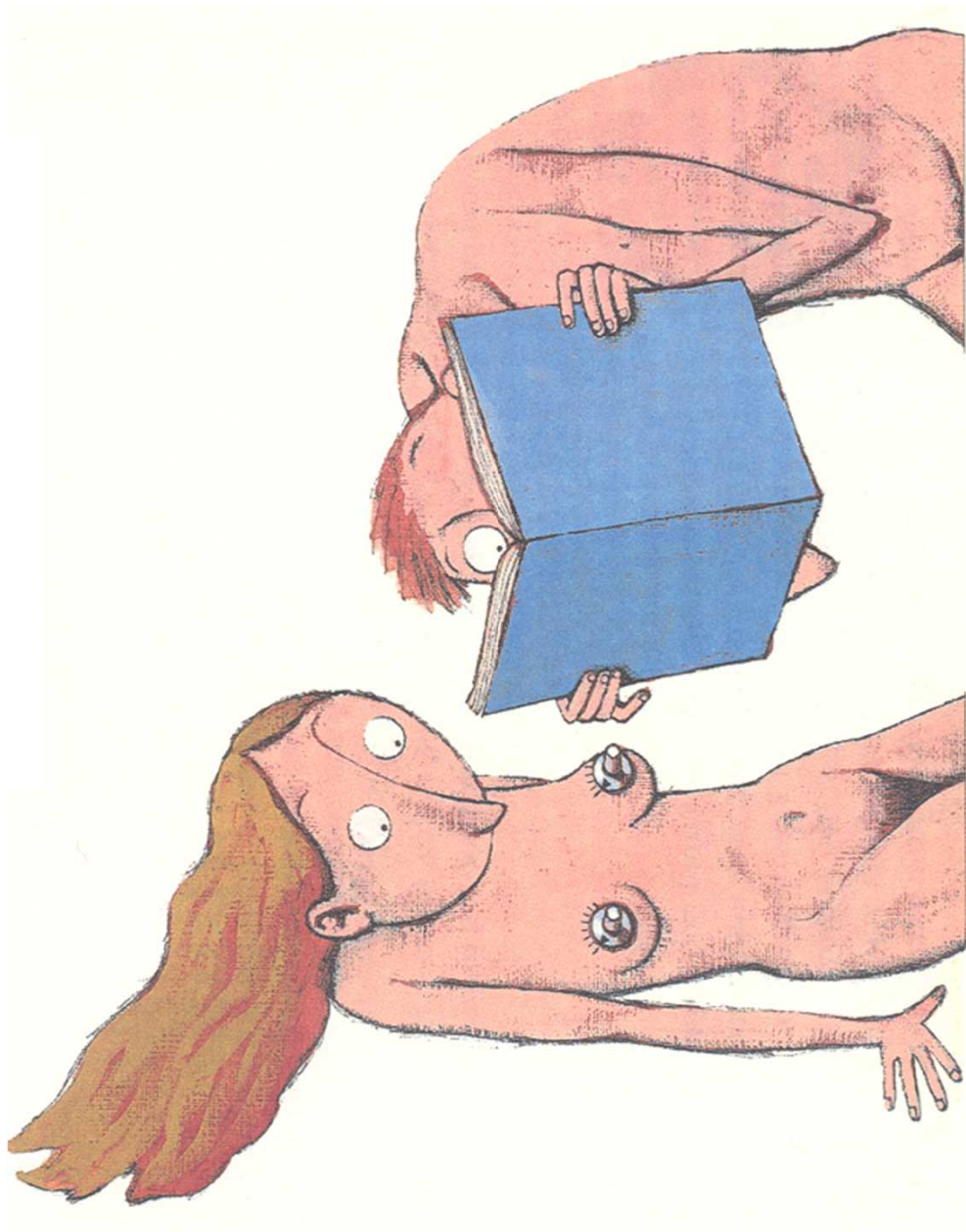
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΤΗΤΑ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ & ΡΟΛΟΣ ΦΥΛΟΥ

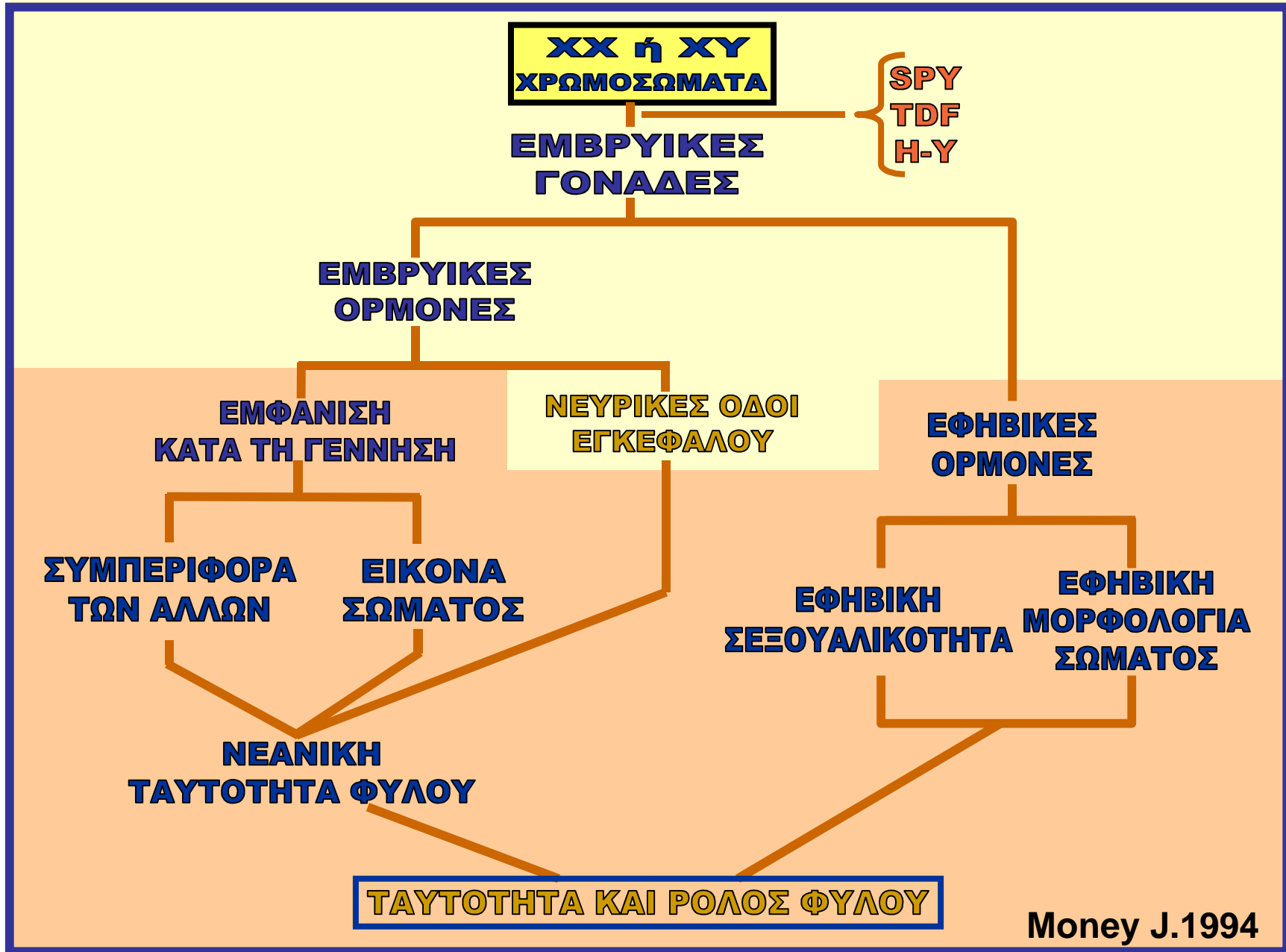
ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

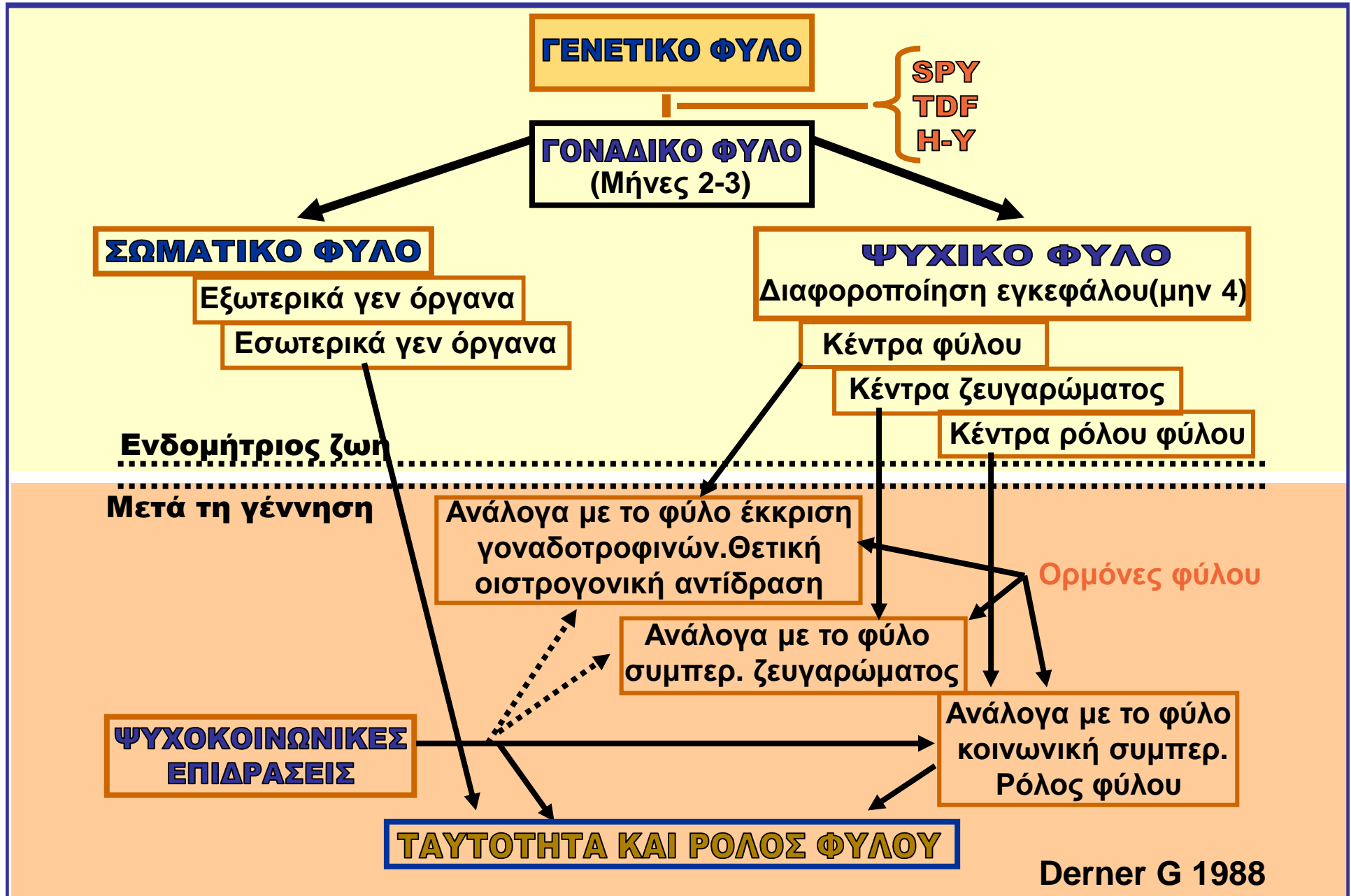

Ταυτότητα και Ρόλος Φύλου

Η ΠΟΛΥΔΙΑΣΤΑΤΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΟΥ ΦΥΛΟΥ

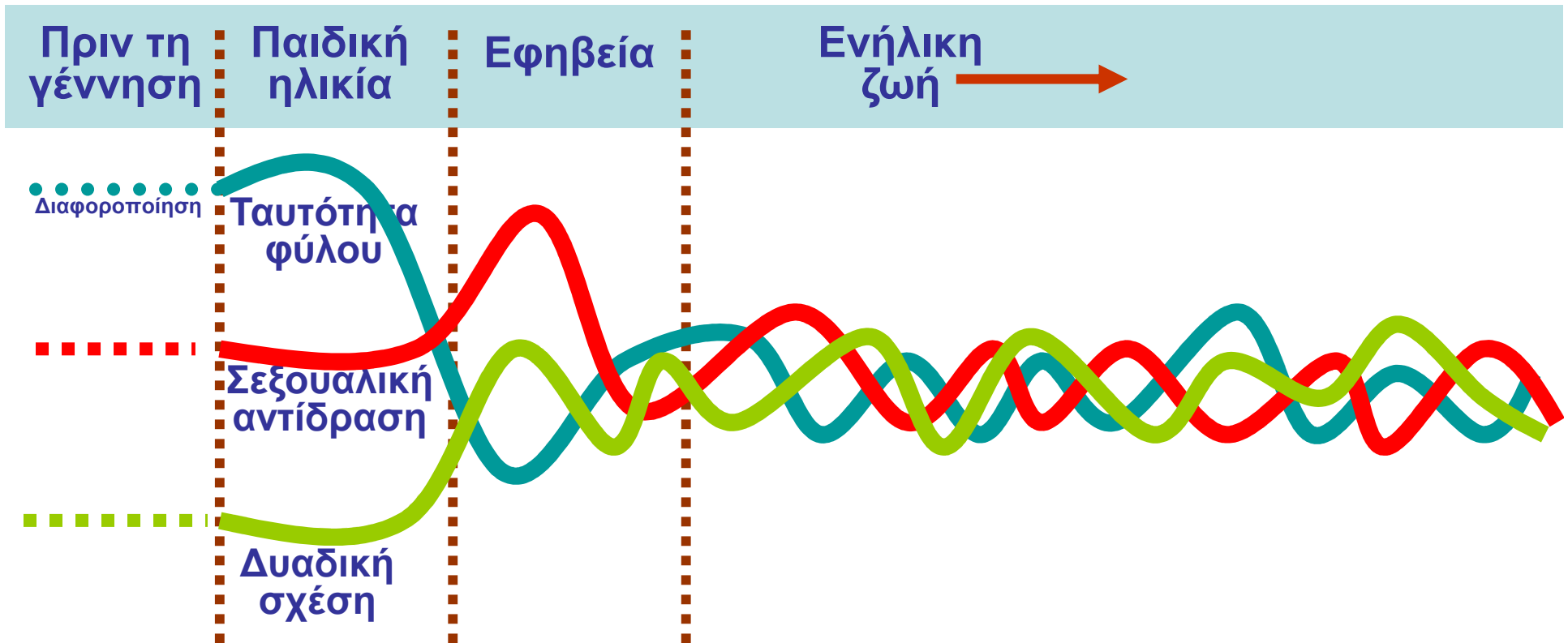

Η ΠΟΛΥΔΙΑΣΤΑΤΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΟΥ ΦΥΛΟΥ

Σχηματική παράσταση της σεξουαλικής ανάπτυξης

Απεικονίζονται οι τρεις κλώνοι της ανάπτυξης: **ταυτότητα φύλου**, **σεξουαλική αντίδραση** και **ικανότητα για στενή σχέση** (δυναμική σχέση), σε διαφορετικά στάδια της ζωής. Κατά τη παιδική ηλικία οι τρεις αυτοί κλώνοι είναι σχετικά ανεξάρτητοι ο ένας από τον άλλο. Κατά την εφηβεία αρχίζουν να ενοποιούνται για να διαμορφώσουν την σεξουαλικότητα του ενήλικα.

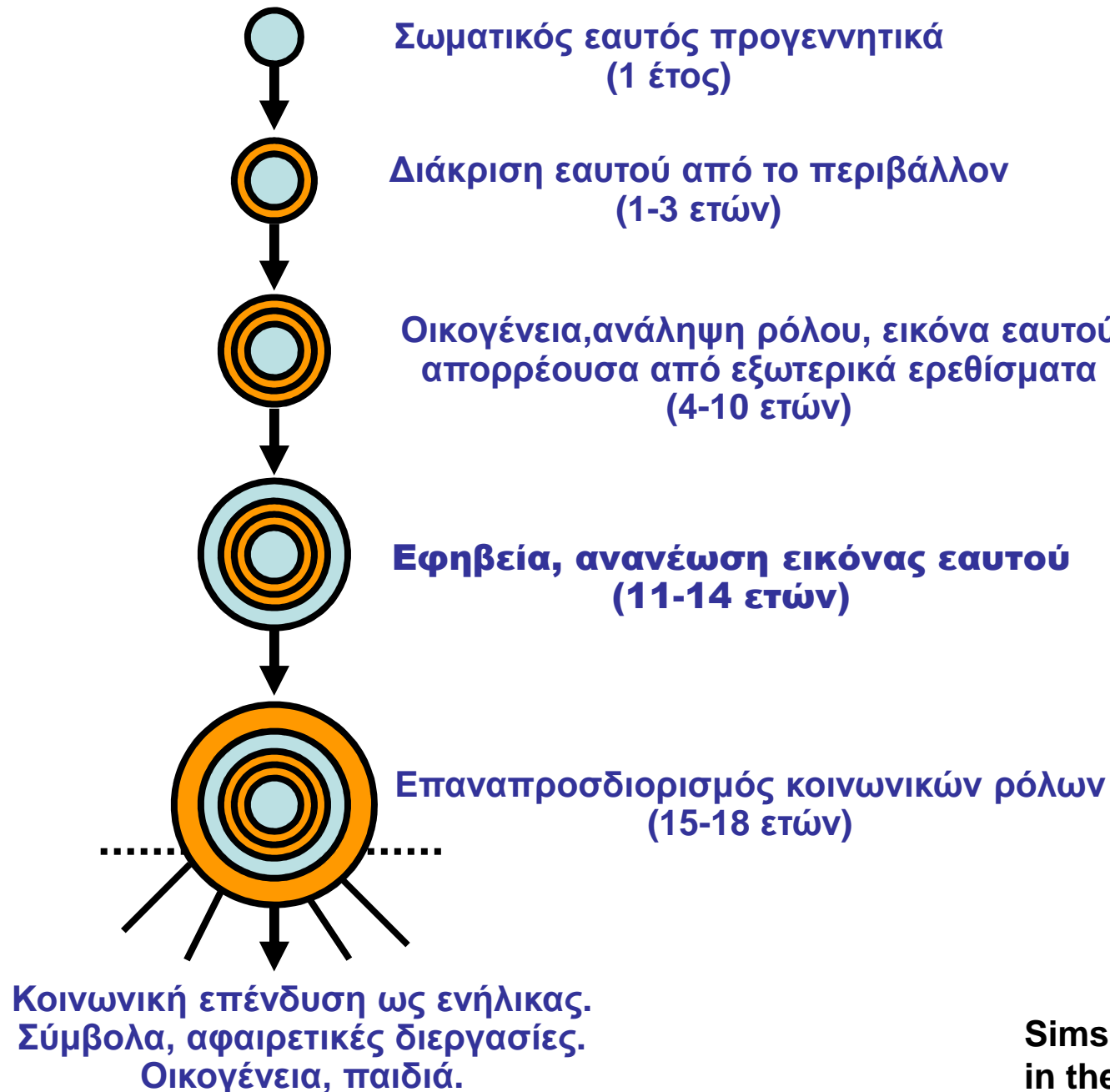

Examples of a female and a male animal contacting toys. The female animal (left) appears to be conducting an anogenital inspection of the toy doll, similar to inspections of infant vervet monkeys. The male animal (right) appears to be moving the car along the ground in a manner similar to that a child might use (Alexander and Hines, 2002).

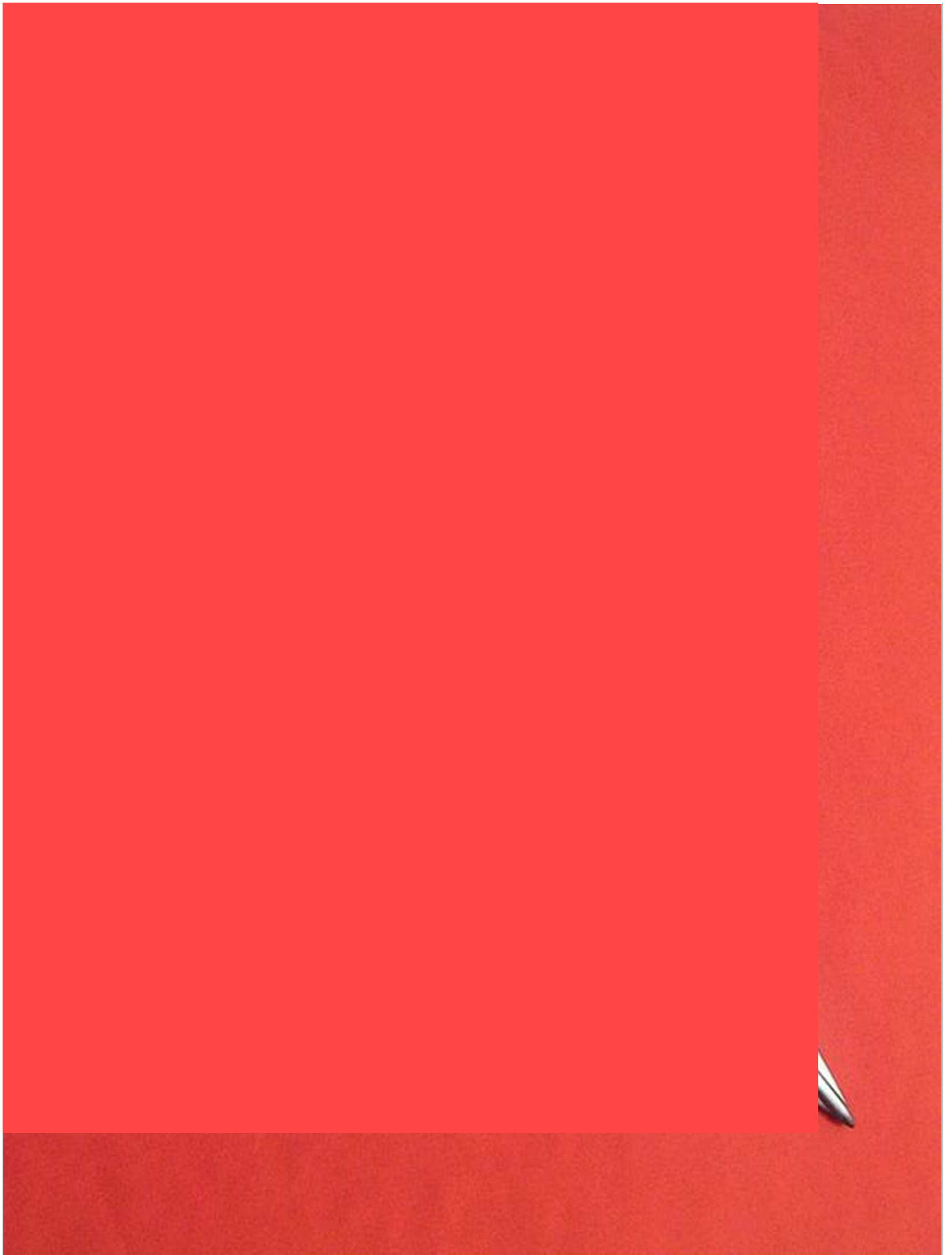

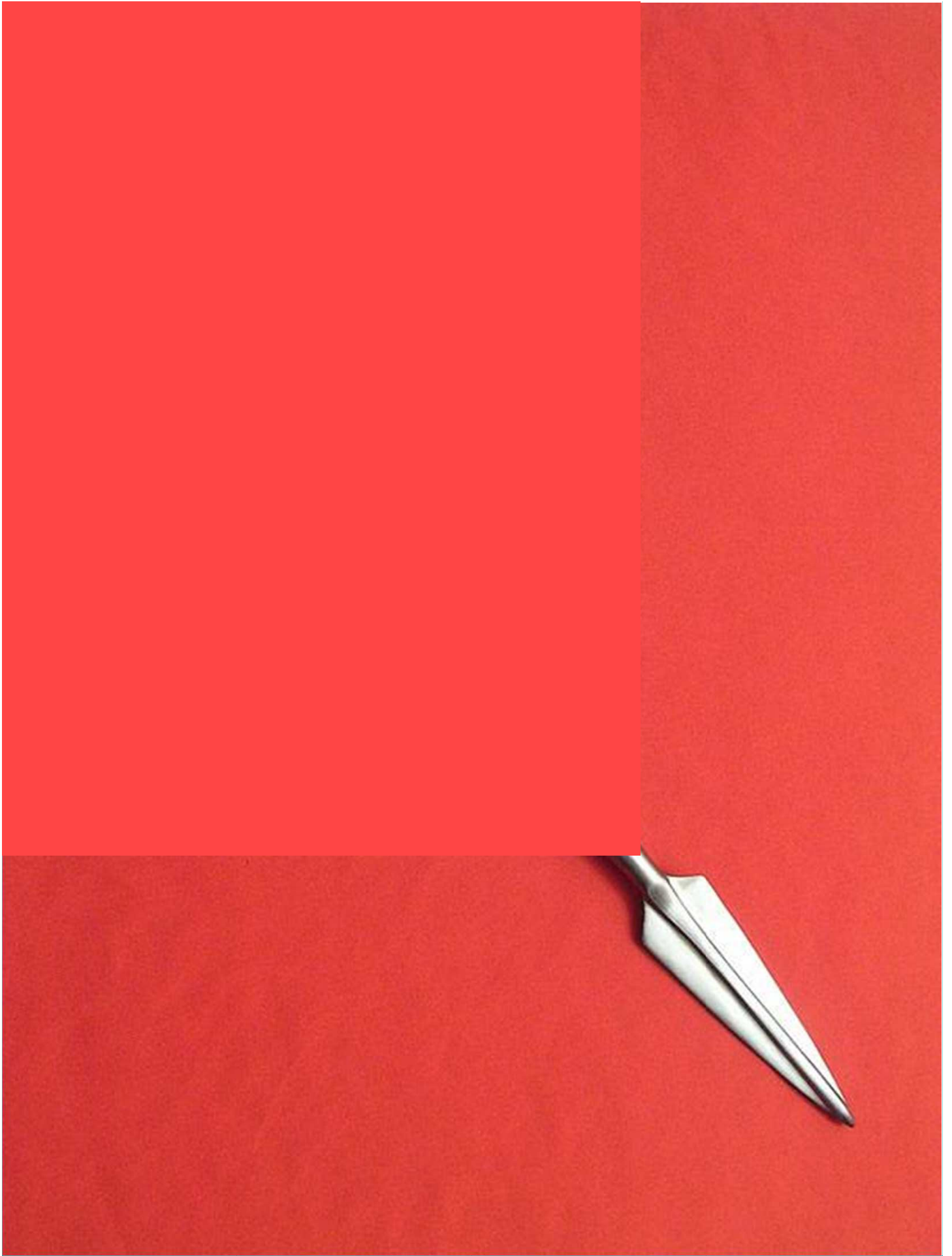
Pasterski VL, Geffner ME, Brain C, Hindmarsh P, Brook C, Hines M. Prenatal hormones and postnatal socialization by parents as determinants of male-typical toy play in girls with congenital adrenal hyperplasia. *Child Development*. 2005;76:264–278. [[PubMed](#)]

ΦΑΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΙΚΟΝΑΣ ΕΑΥΤΟΥ (SELF-IMAGE)

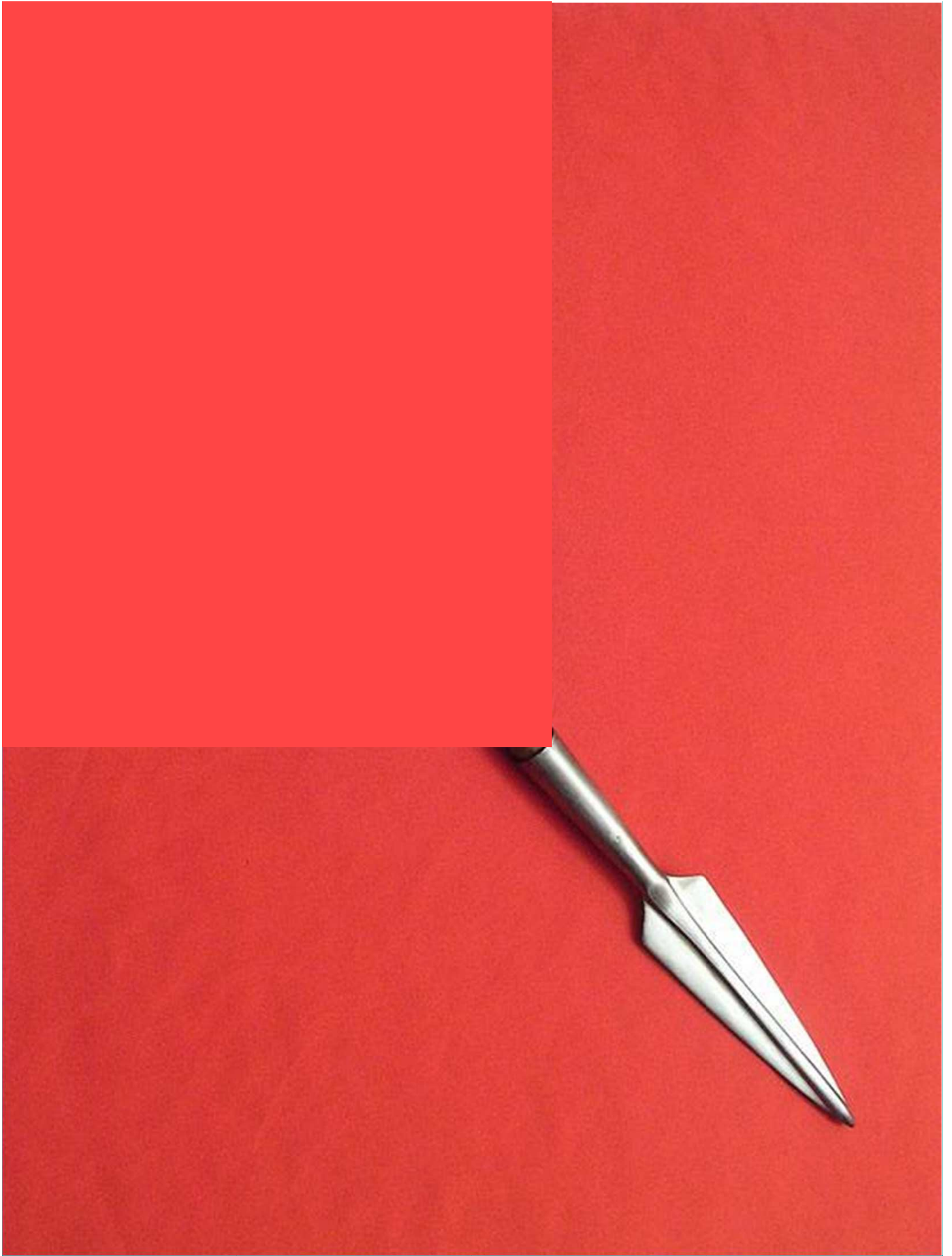

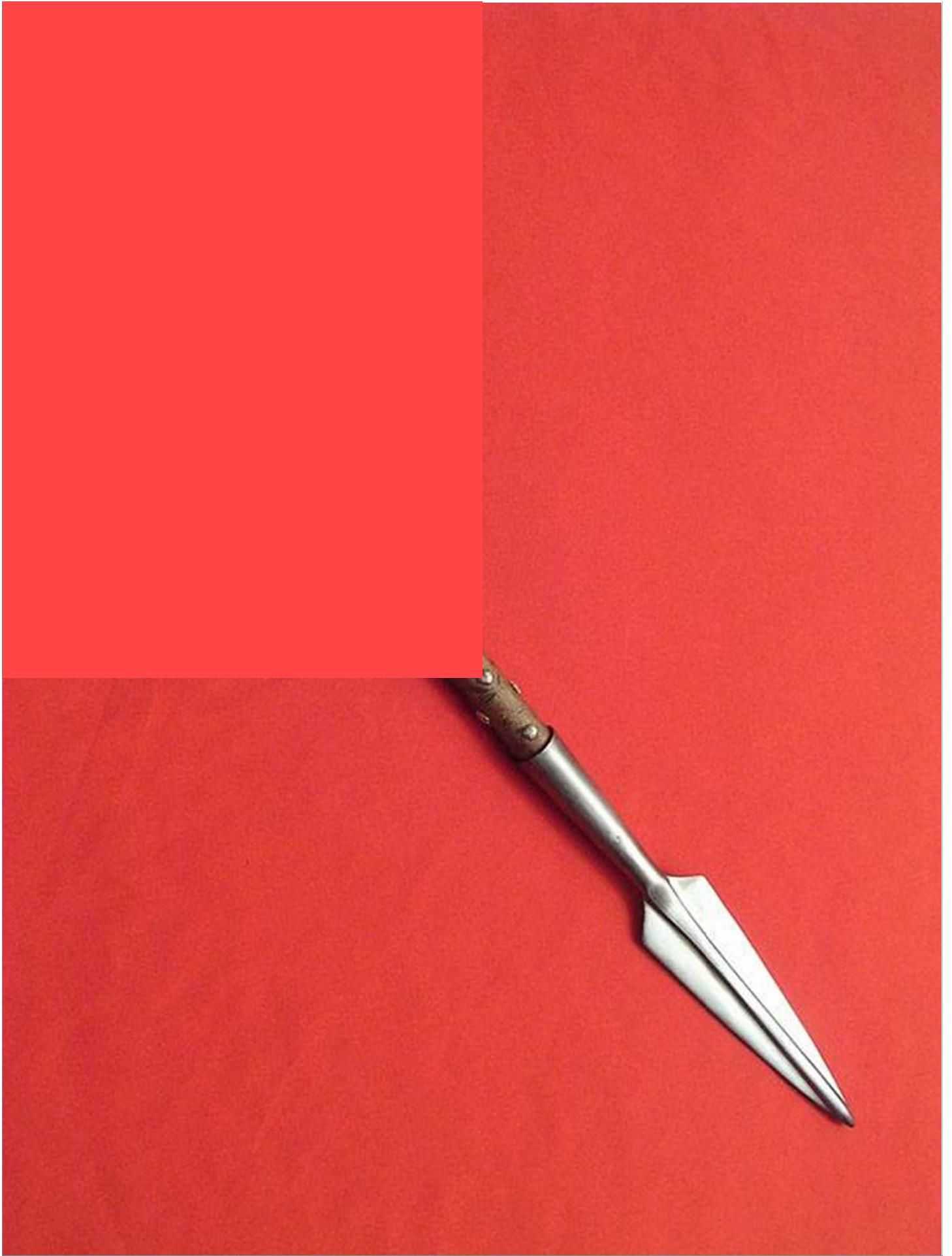

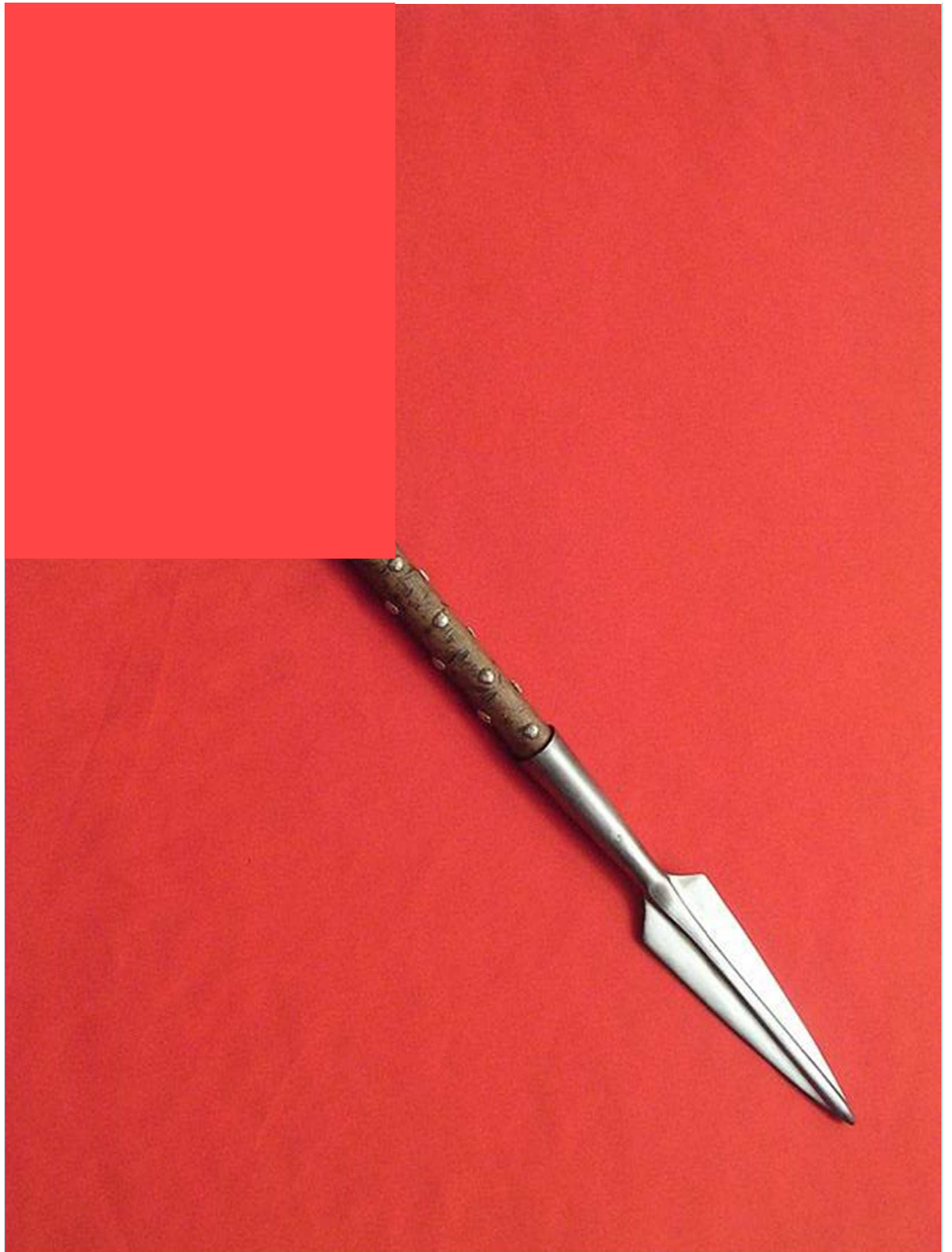

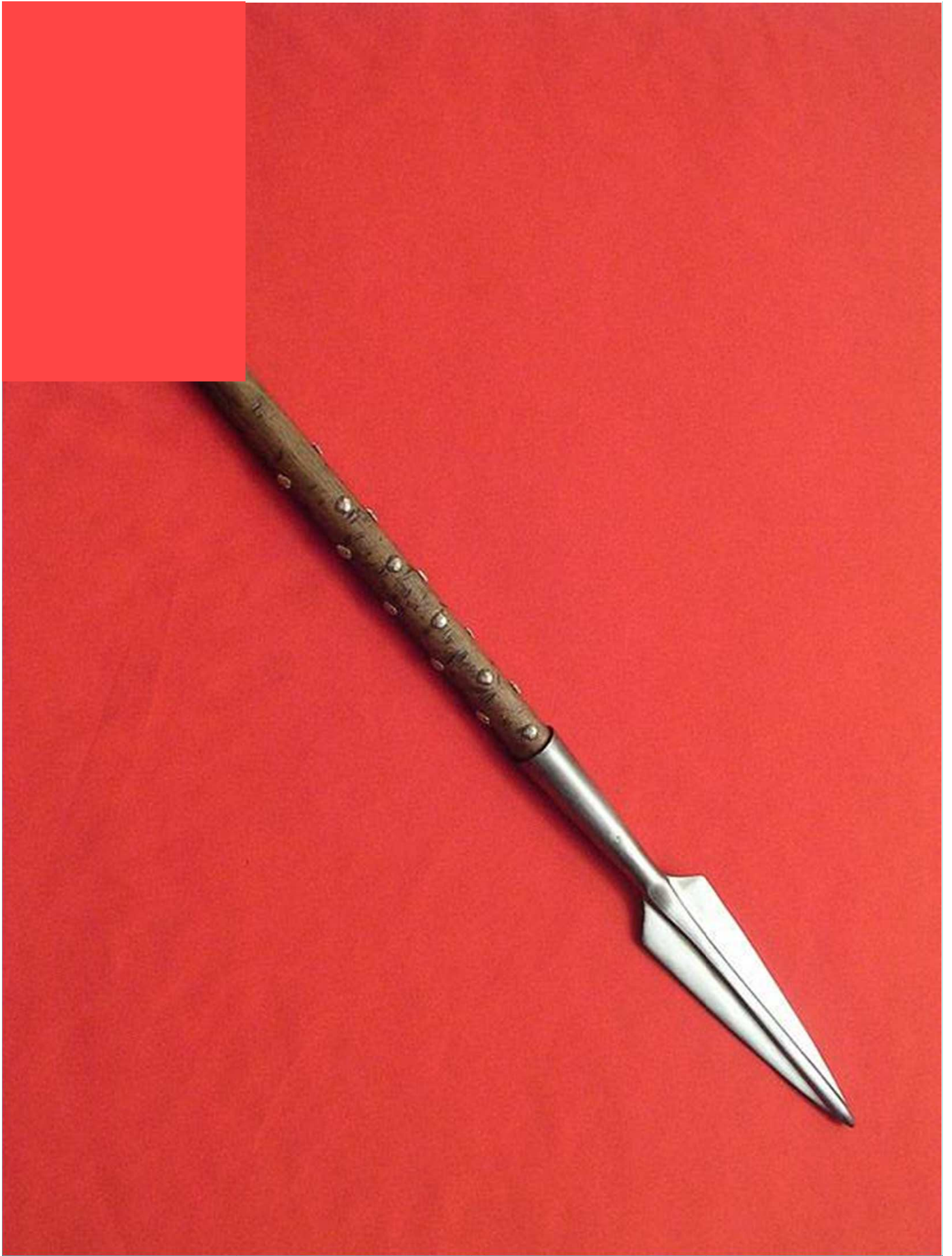

ΓΟΝΙΚΗ ΣΧΕΣΗ

ΣΥΝΤΡΟΦΙΚΗ ΣΧΕΣΗ

ΔΙΑΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΣΧΕΣΗ

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΤΗΤΑ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ & ΡΟΛΟΣ ΦΥΛΟΥ

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

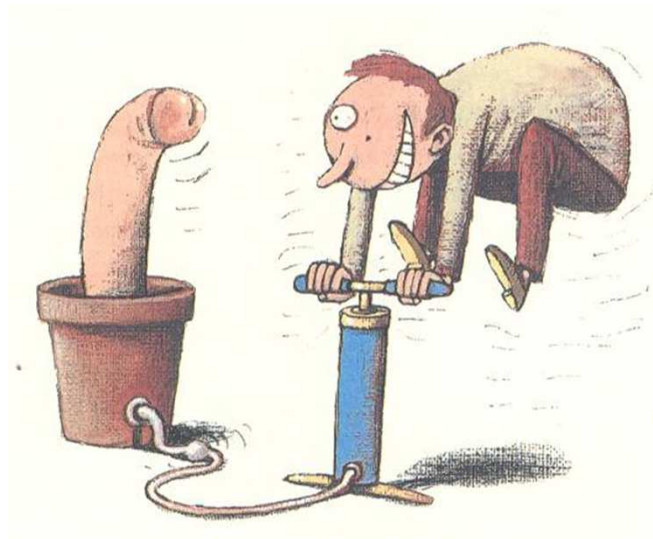
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ

**Εγκέφαλος
και
Σεξουαλική
Συμπεριφορά**

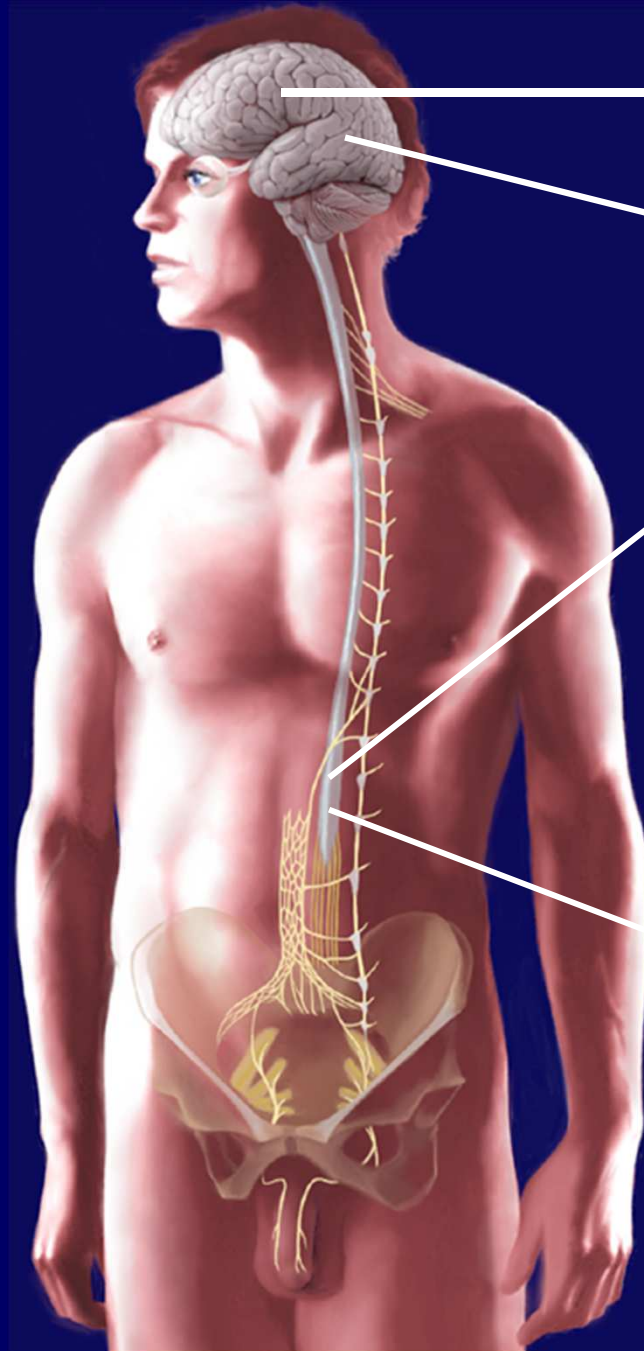

Εγκέφαλος και Σεξουαλική Συμπεριφορά

Σε όλα τα ζώα ο εγκέφαλος είναι ο κύριος ρυθμιστής της σεξουαλικής συμπεριφοράς και η περιοχή που εμπλέκεται πιο πολύ είναι ο υποθάλαμος

Κέντρα σεξουαλικής διέγερσης

Εγκέφαλος

Υποθάλαμος

Ψυχογενές,
Συμπαθητικό
κέντρο στύσης
($\Theta_{11/12}$ - $O_{2/3}$)

Αντανακλαστικό
κέντρο στύσης (L_2 - L_4)

ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΔΟΜΕΣ ΤΟΥ ΚΝΣ ΠΟΥ ΕΝΕΧΟΝΤΑΙ ΣΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΤΗΣ ΣΤΥΣΗΣ

◆ Μέση προ-οπτική περιοχή

◆ Μεσοκοιλιακή περιοχή του υποθαλάμου

◆ Περί τον υδραγωγό φαιά ουσία

◆ Γιγαντοκυτταρική περιοχή του προμήκη

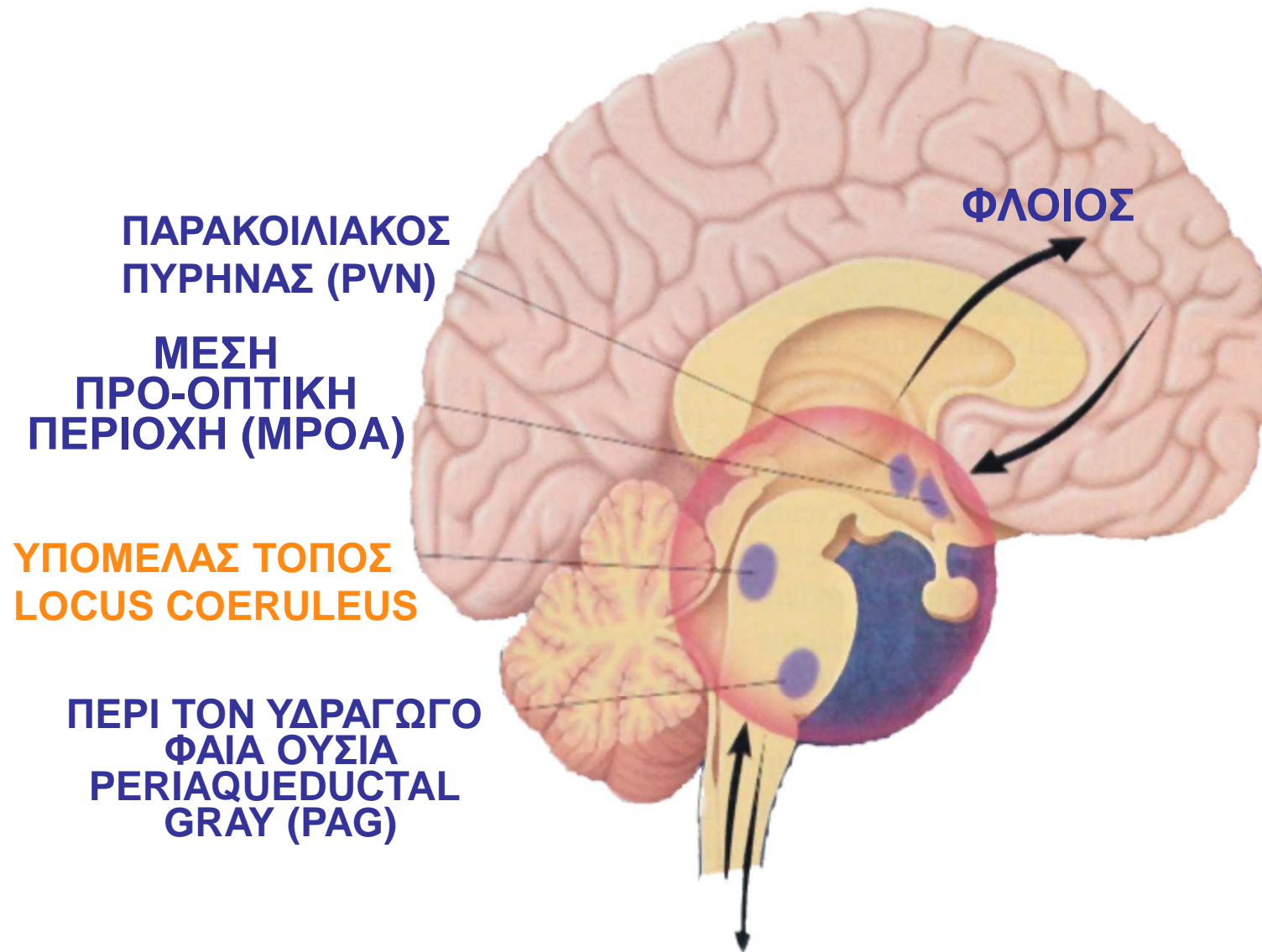
Ε
Γ
Κ
Ε
Φ
Α
Λ
Ο
Σ

◆ Θωρακοσφυϊκό κέντρο (Θ12-Ο2)

◆ Ιερό κέντρο (Ο5-Ι1-3)

ΝΩΤ Ι
ΑΙΟΣ
Μ

**ΑΝΩΤΕΡΑ ΚΕΝΤΡΑ ΕΓΚΕΦΑΛΟΥ ΠΟΥ ΕΝΕΧΟΝΤΑΙ
ΣΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΤΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΔΙΕΓΕΡΣΗΣ**

Εγκέφαλος και Σεξουαλική Συμπεριφορά

Ο υποθάλαμος περιέχει υποδοχείς ευαίσθητους σε διάφορες ουσίες, ανάμεσα σ' αυτές είναι και οι **ορμόνες φύλου.**

**Θηλυκός
και
Αρσενικός
Εγκέφαλος**

Θηλυκός και Αρσενικός Εγκέφαλος

Ο τρόπος συμπεριφοράς των ζώων κατά την αναπαραγωγή, φαίνεται να καθορίζεται, τουλάχιστο στα ποντίκια, από την περιοχή του υποθαλάμου που συμμετέχει.

Στα θηλυκά είναι η μεσοκοιλιακή (ventromedial) περιοχή.

Στα αρσενικά η μέση προ-οπτική (medial preoptic) περιοχή του υποθαλάμου.

Θηλυκός και Αρσενικός Εγκέφαλος

Αυτός ο τρόπος δράσης όμως εκλύει μια δύσκολη ερώτηση.

Κάτω από φυσιολογικές (μη πειραματικές) συνθήκες, οι ορμόνες πηγαίνουν και στην μεσοκοιλιακή (ventromedial) και στη μέση προ-οπτική (medial preoptic) περιοχή του υποθαλάμου, τόσο τους άρρενες όσο και στους θήλεις.

Η ερώτηση επομένως είναι : γιατί οι ορμόνες ενεργοποιούν τον μεσοκοιλιακό υποθάλαμο στους θήλεις και την μέση προ-οπτική (medial preoptic) περιοχή στους άρρενες;

Εγκέφαλος και Σεξουαλική Συμπεριφορά

Όλα αυτά εισηγούνται ότι υπάρχουν και **δομικές διαφορές μεταξύ αρσενικών και θηλυκών εγκεφάλων,**

- με τον μεσοκοιλιακό υποθάλαμο να εφορεύει της θηλυκής σεξουαλικής συμπεριφοράς

- και την μέση προοπτική περιοχή της αρσενικής.

Εγκέφαλος και Σεξουαλική Συμπεριφορά

Τα δεδομένα υποστηρίζουν επίσης, ότι η διαφοροποίηση του εγκεφάλου στους άνδρες και τις γυναίκες αρχίζει πολύ νωρίτερα από ότι πιστεύονταν ως τώρα, **πριν μπουν στο παιχνίδι οι ορμόνες φύλου.**

Εγκέφαλος και Σεξουαλική Συμπεριφορά

Ο Manfred Gahr του Free University της Ολλανδίας, δημιούργησε τα δικά του πουλιά με φυλετική σύγχυση. Πήρε έμβρυα Japanese quail και χειρουργικά αντέστρεψε τους πρόσθιους εγκεφάλους (forebrain) τους, οι οποίοι ελέγχουν την σεξουαλική συμπεριφορά των ενηλίκων, πριν αρχίσουν να αναπτύσσονται οι γονάδες τους.

Εάν η συνήθης άποψη είναι σωστή και οι ορμόνες φύλου που παράγονται από τις γονάδες προκαλούν άμεσα την διαφοροποίηση του εγκεφάλου, τότε έχοντας ένα εγκέφαλο που ανήκε γενετικά σε «λάθος» φύλο, δεν θα πρέπει να παρατηρηθούν διαφορές στην σεξουαλική συμπεριφορά των πουλιών ως ενήλικα.

Εγκέφαλος και Σεξουαλική Συμπεριφορά

Japanese Quail

Dennis C. The most important sexual organ. Nature, 427, 29 January, 390-392, 2004.

Εγκέφαλος και Σεξουαλική Συμπεριφορά

- Συνέβησαν τα εξής: τα θηλυκά έμοιαζαν και ενεργούσαν σαν φυσιολογικά θηλυκά.
- Τα αρσενικά πουλιά που τους εμφυτεύτηκε θηλυκός πρόσθιος εγκέφαλος δεν κελαηδούσαν για να προσελκύσουν θηλυκά ούτε εφίππευαν τα θηλυκά. Ο μεταμοσχευμένος θηλυκός εγκεφαλικός ιστός δεν μπορούσε να υποστηρίξει την τυπική αρσενική αναπαραγωγική συμπεριφορά. Οι όρχις τους επίσης δεν αναπτύχθηκαν φυσιολογικά, υποδηλώνοντας, τουλάχιστο για τα αρσενικά ορτύκια, χρειάζεται ένας γενετικά αρσενικός εγκέφαλος για να ολοκληρωθεί η ανάπτυξη των γονάδων.

Dennis C. The most important sexual organ. Nature, 427, 29 January, 390-392, 2004.

Εγκέφαλος και Σεξουαλική Συμπεριφορά

**Οι δομικές
διαφορές**

Εγκέφαλος και Σεξουαλική Συμπεριφορά

Το 1971 οι Geoffrey Raisman και Pauline Field ανέφεραν ότι η προ-οπτική περιοχή του υποθαλάμου παρουσιάζει διαφορετικό τρόπο συναπτικών συνδέσεων στους άρρενες και θήλεις ποντικούς (Raisman & Field 1971).

Εγκέφαλος και Σεξουαλική Συμπεριφορά

Αρκετά χρόνια αργότερα οι Roger Gorski και συνεργ. έκαναν ένα βήμα πιο πέρα και βρήκαν ότι ένας ειδικός πυρήνας στη προ-οπτική περιοχή, είναι περίπου πέντε ή έξη φορές μεγαλύτερος στον αρσενικό εγκέφαλο απ' ότι στο θηλυκό (Gorski et al 1978).

Οι Gorski και συν. ονόμασαν αυτόν τον πυρήνα δίμορφο πυρήνα του φύλου της προ-οπτικής περιοχής (sexually dimorphic nucleus of preoptic area).

Εγκέφαλος και Σεξουαλική Συμπεριφορά

Ακολουθως, η Laura Allen και οι συνεργ. βρήκαν στους ανθρώπους, ενδείξεις για μια παρόμοια, αλλά όχι τόσο μεγάλη, διαφορά στην προ-οπτική περιοχή και στο διάμεσο πυρήνα του πρόσθιου υποθαλάμου (interstitial nucleus of the anterior hypothalamus) (Allen et al 1989).

Σεξουαλικός
Σόγιαγνος

Προσανατολισμός

OPPOVOΓIA

ΟΡΟΛΟΓΙΑ

- ◆ Το πρόθεμα "homo" "ομο" προέρχεται από την ελληνική λέξη όμοιος.
- ◆ Ο λεσβιασμός προσδιορίζει συνήθως γυναικεία ομοφυλοφιλία.
- ◆ gay (γκέι) = ομοφυλόφιλος.
- ◆ straight (στρέιτ) ετεροφυλόφιλος.

Randall L. Sell : Archives of Sexual Behavior, 26, 6, 643-658, 1997, Kaplan & Sadock 2000.

ΟΡΟΛΟΓΙΑ

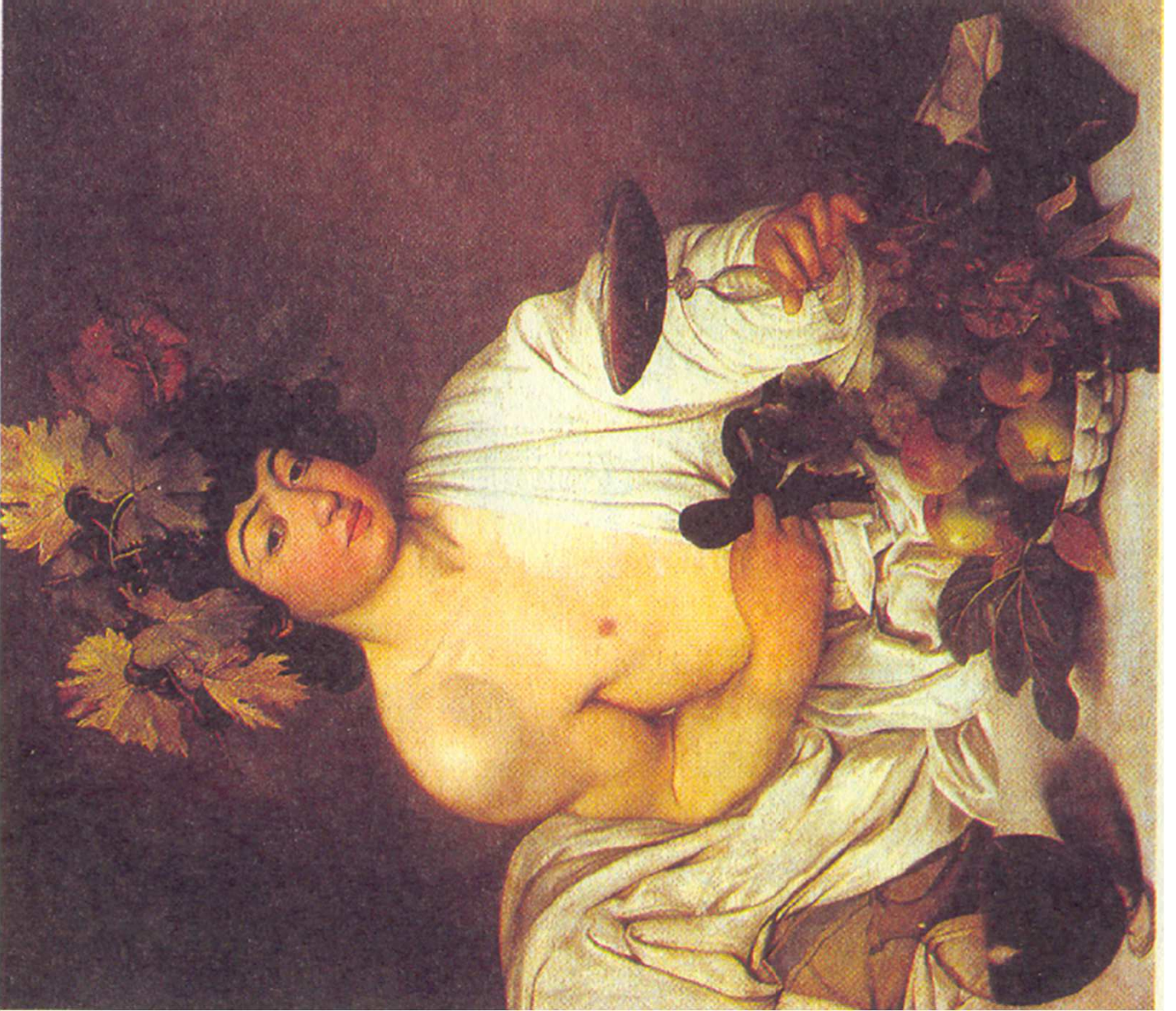
- ◆ **Bisexual (δισεξουαλικός)=** ομοφυλόφιλος που μπορεί να διατηρεί και ετερόφυλες σεξουαλικές σχέσεις.
- ◆ **Ambisexuality (amphisexuality)**
αμφισεξουαλικότητα= άτομα που έλκονται εξίσου και από τα δύο φύλα και απολαμβάνουν τις σχέσεις και με τα δύο φύλα).

Randall L. Sell : Archives of Sexual Behavior, 26, 6, 643-658, 1997,
Kaplan & Sadock 2000.

Károly Mária Kertbeny (1824-1882), (Benkert)

Αυστρογγαρέζος δημοσιογράφος-συγγραφέας. Σε ένα ανώνυμο φυλλάδιο που απευθυνόταν προς το υπουργείο δικαιοσύνης της Πρωσίας, επινόησε τον όρο «ομοφυλοφιλία» (1869) την οποία θεωρούσε έμφυτη.

ΟΡΙΣΜΟΙ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

Πολλοί και διαφορετικοί όροι και ορισμοί έχουν διατυπωθεί τα τελευταία 140 χρόνια, για να περιγράψουν τον σεξουαλικό προσανατολισμό.

Kaplan & Sadock 2000

Ορισμός σεξουαλικού προσανατολισμού

**Ο όρος «σεξουαλικός
προσανατολισμός»
περιγράφει το φύλο του
προτιμώμενου ερωτικού
συντρόφου**

LeVay S. Gay, Straight, and the reason why. OUP. 2011

Ορισμός σεξουαλικού προσανατολισμού

**Ο όρος «σεξουαλικός
προσανατολισμός»
δηλαδή, περιγράφει το
φύλο του ατόμου από τον
οποίο κάποιος **έλκεται**
σεξουαλικά/ερωτικά**

LeVay S. Gay, Straight, and the reason why. OUP. 2011

Παράμετροι στον ορισμό του σεξουαλικού προσανατολισμού

◆ Συναισθηματική

Είναι η επιθυμία για ψυχολογική ένωση η οποία δεν είναι απαραίτητο να εκφράζεται και με σεξουαλική επαφή

◆ Συμπεριφορική

Είναι η επιθυμία να εμπλακεί σε σωματική σεξουαλική επαφή

Σταθρότητα

σεξουαλικού

προσανατολισμού

Ο σεξουαλικός προσανατολισμός σταθερό χαρακτηριστικό;

**Φαίνεται ότι πρώτα εγκαθιδρύεται η
καθεαυτόν αίσθηση του φύλου ως
άρρεν ή θήλυ και μετά αποκλείει
κανείς τα άτομα που δεν τον έλκουν
ερωτικά.**

Ο σεξουαλικός προσανατολισμός σταθερό χαρακτηριστικό;

Ο σεξουαλικός προσανατολισμός είναι, για την πλειονότητα των ανθρώπων, ένα **σταθερό χαρακτηριστικό.**

Ο σεξουαλικός προσανατολισμός σταθερό χαρακτηριστικό;

Μια ψυχολόγος από το πανεπιστήμιο Utah παρακολούθησε **89** γυναίκες που δήλωσαν ότι ο σεξουαλικός τους προσανατολισμός δεν ήταν ετεροφυλόφιλος.

Μετά από **10** χρόνια **μόνο 8** από αυτές τις γυναίκες δήλωναν μη ετεροφυλόφιλες.

Diamon L.M. (2003). Was it a phase? Young women's relinquishment of lesbian/bisexual identities over a 5-years period. *Pers Soc Psychol.* 84, 352-364.
Diamon L.M. (2008). *Sexual fluidity. Understanding women's love and desire.* Boston: Harvard University Press.

Ο σεξουαλικός προσανατολισμός σταθερό χαρακτηριστικό;

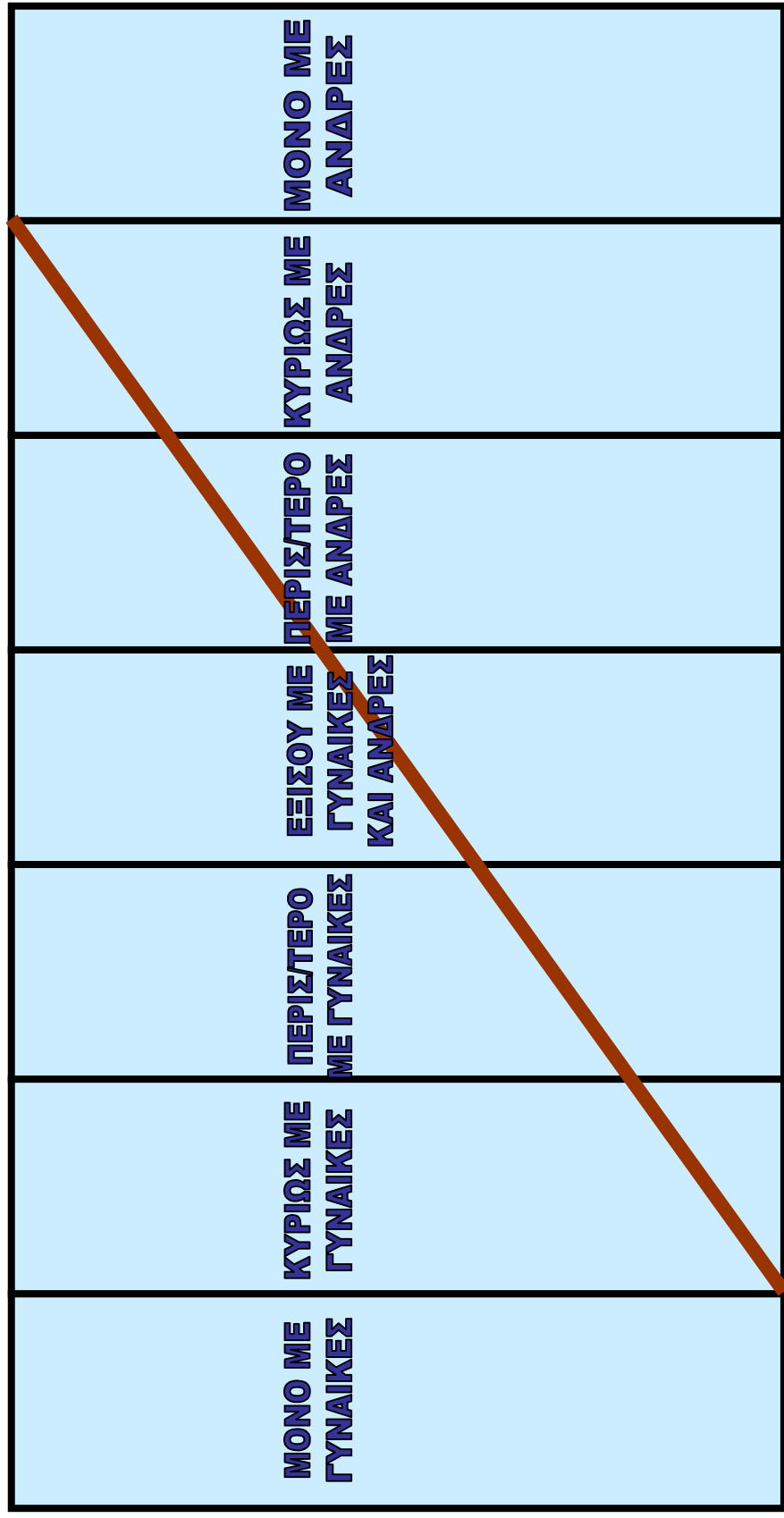
	Ετεροφυλόφιλοι	Έλξη προς ίδιο φύλο
Άνδρες N=448		
21 ετών	443 (99%)	
26 ετών		3 (<1%)
Γυναίκες N=430		
21 ετών	422 (98%)	
26 ετών		6 (1,6%)

Dickson,N., Paul,C & Herbison,P. (2003). Same-sex attraction in a birth cohort:prevalence and persistence in early adulthood. Soc Sci Med. 56, 1607-1615.

Κατηγοριοποίηση Σεξουαλικής Συμπεριφοράς

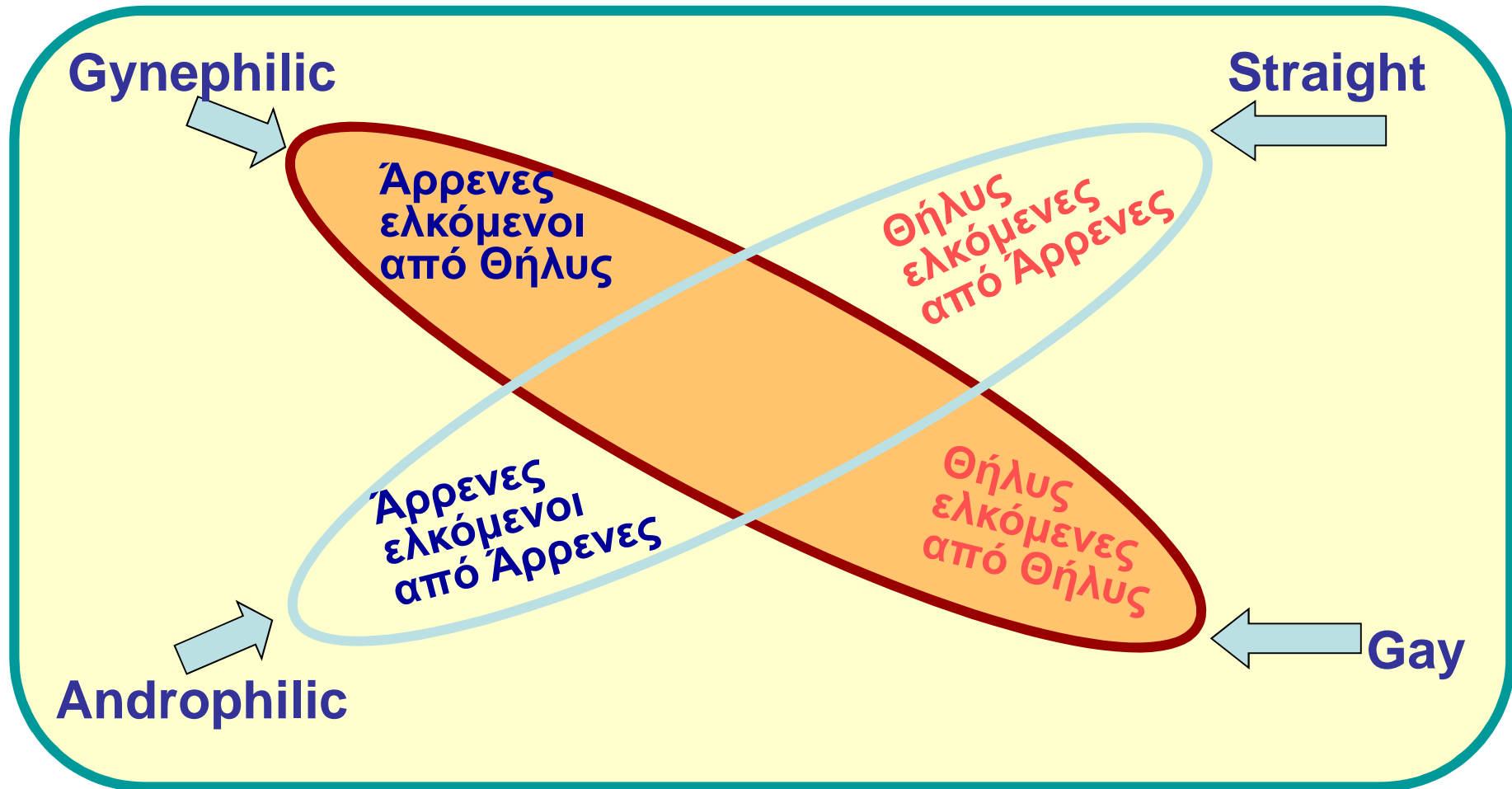
**ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ
ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΚΑΤΑ ΚΙΝΣΕΥ**

ΕΤΕΡΟΦΥΛΟΦΙΛΟΣ

ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΟΣ

Η Έκφραση του Σεξουαλικού Προσανατολισμού κατά τον LeVay

LeVay S. Gay, Straight and the Reason Why. Oxford University Press, 2011 (pp 6)

**ΣΤΑΔΙΑ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΤΗΣ
ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΚΗΣ
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ**

ΣΤΑΔΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΚΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ

- (1) Συνειδητοποίηση ότι έλκεται από άτομα του ίδιου φύλου.**
- (2) Περιοδικές απλές επαφές με άτομα του ίδιου φύλου.**
- (3) Κατανόηση της λέξης «ομοφυλοφιλία».**
- (4) Αμφισβήτηση της ετεροφυλίας του, διερωτάται μήπως είναι ομοφυλόφιλος.**
- (5) Χαρακτηρισμό των συναισθημάτων και επιθυμιών του στη κατηγορία των ομοφυλόφιλων**
- (6) Αναγνώριση του εαυτού ως ομοφυλόφιλου**

ΣΤΑΔΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΚΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ

- (7)** Συναισθηματικό και σεξουαλικό δεσμό με άτομα του ίδιου φύλου.
- (8)** Συναναστροφή με ομοφυλόφιλους.
- (9)** Ένταξη σ' ένα ομοφυλοφιλικό περιβάλλον.
- (10)** Αποκάλυψή του ως ομοφυλόφιλου σε σχέσεις που θεωρεί σημαντικές
- (11)** Θετική αποδοχή του εαυτού του ως ομοφυλόφιλου.
- (12)** Δημόσια αποδοχή του ως ομοφυλόφιλου.

**ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΑ
ΣΤΟΙΧΕΙΑ
ΓΙΑ ΤΗΝ
ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΚΗ
ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ**

**Ομοφυλοφιλία
και
Ομοφυλοφιλική
σεξουαλική πρακτική**

- **Θεσμική ομοφυλοφιλική συμπεριφορά**
- **Εκπαιδευτική ομοφυλοφιλική συμπεριφορά
(υπό κοινωνικούς περιορισμούς)**

➤ Σε μερικές κοινωνίες η επιλογή εφήβων αγοριών ως ερωτικών συντρόφων αντανακλά το γεγονός ότι από αυτούς τους νέους απουσιάζουν τα γένια και η ενήλικη αρρενοπώτητα και μοιάζουν περισσότερο με γυναίκες παρά με άνδρες

➤ **Έτσι, είναι λάθος η εκτίμηση ότι οι περισσότεροι άνδρες στο Αφγανιστάν και σε άλλα μέρη ή ακόμα και στην αρχαία Ελλάδα, ήταν ομοφυλόφιλοι.**

ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ

ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΚΗΣ

ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΑΝΔΡΩΝ (ΛΕΥΚΩΝ) ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ KINSEY (1948)

4% αποκλειστικά ομοφυλόφιλοι σε όλη τους τη ζωή

8% ομοφυλόφιλοι για τρία χρόνια μεταξύ 16 και 55 ετών

10% σχεδόν αποκλειστικά ομοφυλόφιλοι για τρία χρόνια μεταξύ 16 και 55 ετών

13% περισσότερο ομοφυλόφιλη παρά ετεροφυλόφιλη σεξουαλική δραστηριότητα μεταξύ των ετών 16 και 55.

18% έχουν τόση ομοφυλόφιλη όση και ετεροφυλόφιλη σεξουαλική δραστηριότητα

25% έχουν περισσότερο από συμπτωματικές ομοφυλόφιλες σεξουαλικές δραστηριότητες.

30% έχουν έστω και συμπτωματικά ομόφυλη σεξουαλική δραστηριότητα ή αντιδράσεις

50% δεν έχουν ποτέ ομοφυλόφιλη εμπειρία σωματική ή συναισθηματική (ούτε σκέψεις)

63% δεν έχουν ποτέ πραγματική ομοφυλόφιλη εμπειρία

ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

ΧΩΡΑ	ΔΕΙΓΜΑ	ΕΥΡΗΜΑΤΑ
ΚΑΝΑΔΑΣ	5.514 πρωτοετείς σπουδαστές κάτω των 25 ετών	98% ετεροφυλόφιλοι 1% αμφιφυλόφιλοι 1% ομοφυλόφιλοι
ΝΟΡΒΙΓΙΑ	6.155 ενήλικες 18 έως 26 ετών	3.5% των ανδρών και 3% γυναικών ανέφεραν παλιά ομοφυλόφιλική εμπειρία
ΓΑΛΛΙΑ	20.055 ενήλικες	4.1% των ανδρών και 2.6% γυναικών ομοφυλόφιλική εμπειρία σε όλη τη ζωή τους
ΔΑΝΙΑ	3.178 ενήλικες 18 έως 59 ετών	Λιγότεροι από 1% των ανδρών αποκλειστικά ομοφυλόφιλοι
ΒΡΕΤΑΝΙΑ	18.876 ενήλικες 16 έως 58 ετών	6.1% των ανδρών ομοφυλοφιλική εμπειρία
ΟΛΑΝΔΙΑ	2.878 άνδρες 3.120 γυναίκες	2.8% των ανδρών και 1.4% των γυναικών είχαν ερωτικό σύντροφο του ίδιου φύλου

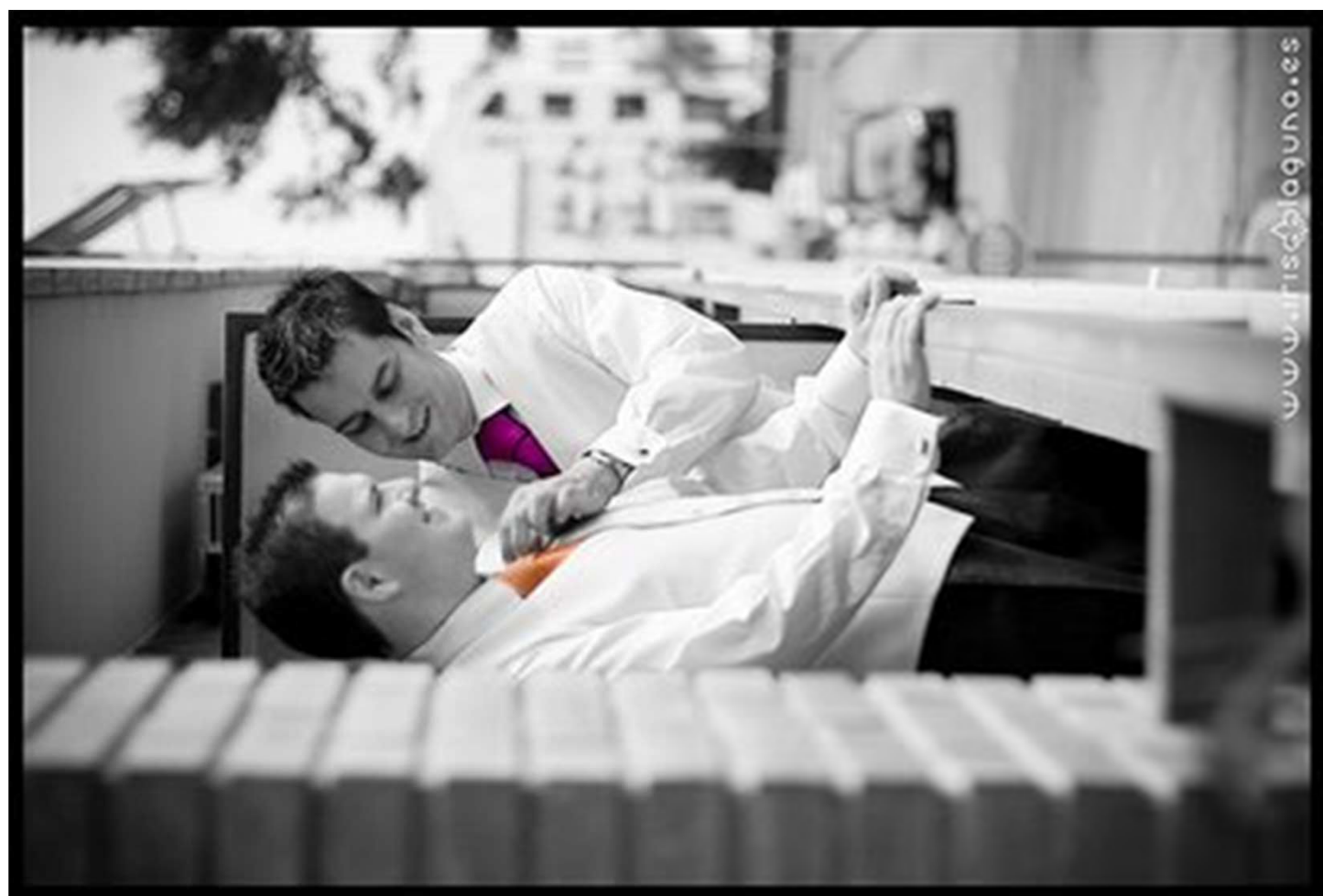
Synop. Psychiatry 1994, & Arch Gen Psychiatry 58,2001

ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΣΤΙΣ ΗΠΑ

	ΔΕΙΓΜΑ	ΕΠΙΠΤΩΣΗ
1988 US Census Bureau	50.000 άνδρες	2 έως 3%
1989 University of Chicago Study	1.537 ενήλικες άνω των 18 ετών	<1% και για τα δύο φύλα
1993 Alan Guttmacher	3.321 άνδρες 20 έως 39 ετών	1% αποκλειστικά ομοφυλόφιλοι
1994 University of Chicago Study	Αντιπροσωπευτικό δείγμα 18 έως 59 ετών	2.8% άνδρες 1.4% γυναίκες

Kaplan H & Sadock (6th) 1995

**ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ
ΤΗΣ
ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑΣ**

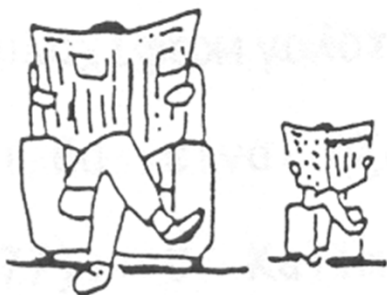

ΕΡΜΗΝΕΙΕΣ ΤΗΣ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑΣ

- Είναι μερικοί άνθρωποι προγραμματισμένοι να γίνουν ομοφυλόφιλοι εξ' αιτίας **έμφυτων** στοιχείων;
- Η ομοφυλοφιλία είναι **μαθημένη** συμπεριφορά, επηρεασμένη από περιβαλλοντικούς παράγοντες, όπως:
  - παιδικές εμπειρίες,
  - γονεϊκές σχέσεις,
  - εφηβικές σεξουαλικές συναναστροφές;

Γιατί ξεπέρασα το
οιδιπόδιο σύμπλεγμα

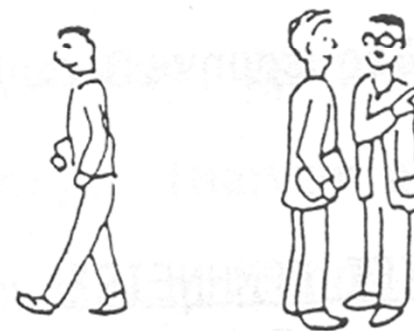

Γιατί μιμήθηκα τον
πατέρα ή άλλους
άρρενες συγγενείς

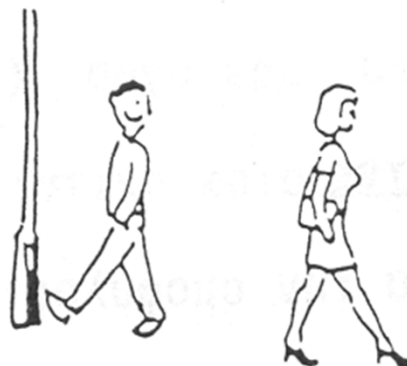
Γιατί είμαι
έτεροφυλόφιλος;

Γιατί είχα μη
στοργική μητέρα

Γιατί αντιπαθούσα
τα άτομα του ίδιου
φύλου

**Γιατί οι άνθρωποι είναι ετεροφυλόφιλοι;
Είναι «φυσικό», ή είναι μαθημένο;**

**Γιατί οι άνθρωποι είναι ετεροφυλόφιλοι;
Είναι «φυσικό», ή είναι μαθημένο;**

**Δεν έχει βρεθεί
η αιτία της
σπινθηροποίησης**

Δεν ξέρουμε

γιατί γίνεται

η οικονομία

**ΘΕΩΡΙΕΣ ΓΙΑ
ΤΗΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑ
ΤΗΣ
ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑΣ**

ΕΡΜΗΝΕΙΕΣ ΤΗΣ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑΣ

Βιολογικές ερμηνείες

Περιβαλλοντικές ερμηνείες

ΕΡΜΗΝΕΙΕΣ ΤΗΣ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑΣ

Περιβαλλοντικές ερμηνείες

- Ψυχαναλυτικές θεωρίες
- Συμπεριφορική θεωρία
- Επίδραση των σεξουαλικών εμπειριών
- Social Constructionism
- Γνωσιακές μελέτες

ΕΡΜΗΝΕΙΕΣ ΤΗΣ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑΣ

Βιολογικές ερμηνείες

- (1) Κληρονομική υπόθεση**
- (2) Γονιδιακή υπόθεση**
- (3) Ορμονική υπόθεση**

ΕΡΜΗΝΕΙΕΣ ΤΗΣ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑΣ

Πώς μπορούν να επιβιώσουν τα γονίδια για την ομοφυλοφιλία;

Οι ομοφυλόφιλοι δεν έλκονται από τις γυναίκες και παράγουν σχετικά μικρότερο αριθμό απογόνων.

Τότε, θα ανέμενε κανείς ότι οποιοδήποτε και αν ήταν το αρχικό ποσοστό ενός πληθυσμού, το ποσοστό αυτό γρήγορα θα έπεφτε και θα έφτανε στο μηδέν.

ΕΡΜΗΝΕΙΕΣ ΤΗΣ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑΣ

Είναι πολύ πιθανό να υπάρχει μια **πλειάδα γονιδίων**, ένα από τα οποία επιδρά στην θηλυκοποίηση των τμημάτων του εγκεφάλου που ελέγχουν τον σεξουαλικό προσανατολισμό και ένα άλλο, η επίδραση του οποίου θα είναι να θηλυκοποιεί τις περιοχές του εγκεφάλου που επηρεάζουν την προσωπικότητα.

**ΠΟΣΟΣΤΑ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΣΤΑ ΑΔΕΛΦΙΑ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΟΥ**

Άρρενα

Μονοζυγωτικά δίδυμα	57%
Διζυγωτικά διδυμα	24%
Αδελφός	13%
Συνολική κληρονομική επιβάρυνση	53%

Θήλεα

Μονοζυγωτικά δίδυμα	50%
Διζυγωτικά διδυμα	16%
Αδελφός	13%
Συνολική κληρονομική επιβάρυνση	52%

**Ζυγίζοντας
ΤΙΣ ΥΕΝΕΤΙΚΕΣ
ΣΙΣΙΒΟΑΣ
ΕΝΔΕΙΞΙΣ**

Ζυγίζοντας τις γενετικές ενδείξεις

Τα αποτελέσματα αυτών των μελετών προσφέρουν ισχυρές ενδείξεις ότι η ομοφυλοφιλία πράγματι έχει μια γενετική παράμετρο, αλλά, τα αποτελέσματα με κανένα τρόπο, δεν αναιρούν την επίδραση επίσης, περιβαλλοντικών παραγόντων. Ωστόσο, αρκετός αριθμός ερωτημάτων παραμένει, ακόμα και με αυτά τα αποτελέσματα.

Ζυγίζοντας τις γενετικές ενδείξεις

Εάν η ομοφυλοφιλία, πράγματι, είναι γενετικά προκαθορισμένη, γιατί η οικογενειακή επιβάρυνση δεν είναι εντονότερη απ' ό,τι είναι και γιατί υπάρχουν τόσες πολλές περιπτώσεις στις οποίες ο ένας από τους δύο μονοζυγωτικούς διδύμους είναι ομοφυλόφιλος και ο άλλος ετεροφυλόφιλος.

Ζυγίζοντας τις γενετικές ενδείξεις

Και αν ακόμα είναι αλήθεια ότι μερικές περιπτώσεις ομοφυλοφιλίας είναι "βιολογικές" υπάρχει πάλι μια άλλη ερώτηση που χρειάζεται απάντηση : Υπάρχει **ένας** γενετικός παράγοντας που επηρεάζει τους μηχανισμούς του εγκεφάλου που καθορίζουν τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή μερικά άτομα που γίνονται ομοφυλόφιλα απλά κληρονομούν μια **προδιάθεση** για κάποια προσωπικότητα που με την σειρά της έχει ως αποτέλεσμα την ομοφυλοφιλία;

(Byne 1994)

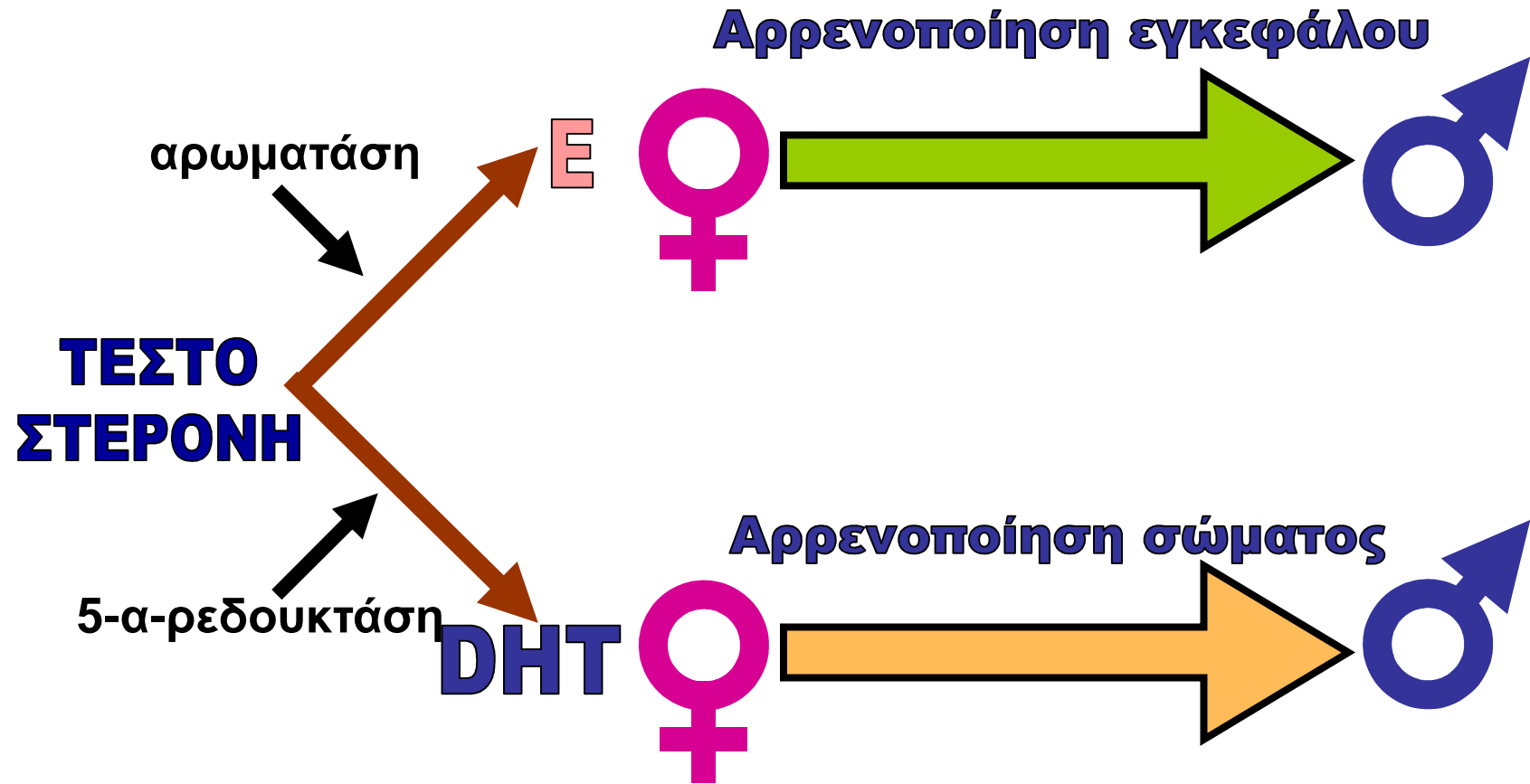
Ζυγίζοντας τις γενετικές ενδείξεις

Πρόσφατα ευρήματα, φαίνεται να ευνοούν την πλευρά των μηχανισμών του εγκεφάλου, αλλά και αυτά τα ευρήματα δεν είναι χωρίς αντιρρήσεις.

Ανάπτυξη του σεξουαλικού προσανατολισμού σύμφωνα με τη θεωρία των εμβρυικών ορμονών

ΦΥΛΕΤΙΚΗ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΕΓΚΕΦΑΛΟΥ

Ε=οιστρογόνα,

DHT=διυδροτεστοστερόνη

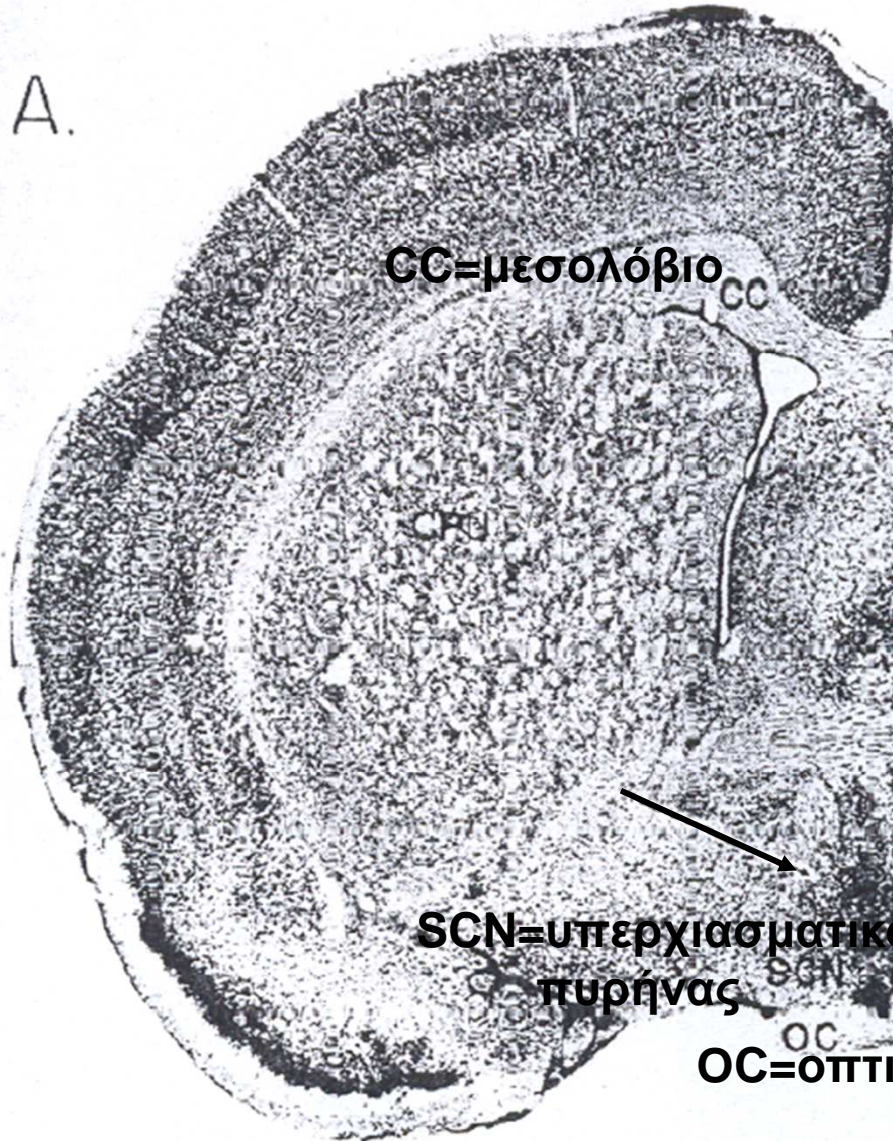
Panksepp J. Affective neuroscience 1998

ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ (ΥΠΟΘΑΛΑΜΙΚΟΙ ΠΥΡΗΝΕΣ) ΠΟΥ ΣΥΝΔΕΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

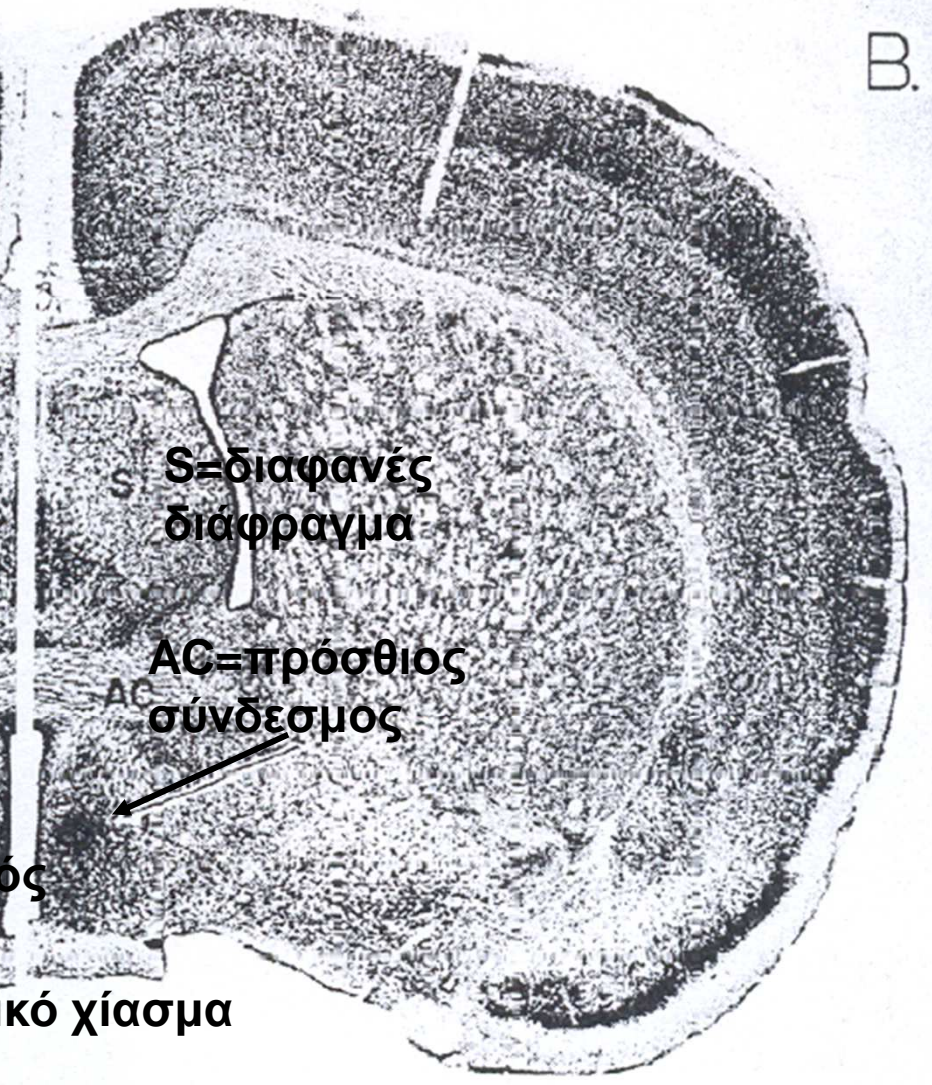
ΕΡΕΥ/ΤΕΣ	ΙΝΑΗ 1	ΙΝΑΗ 2	ΙΝΑΗ 3	ΙΝΑΗ 4
Swaab and Fliers 1985	Ευρύτερος στους άνδρες	Δεν υπάρχουν μελέτες	Δεν υπάρχουν μελέτες	Δεν υπάρχουν μελέτες
Allen et al 1989	Χωρίς διαφορές στα δύο φύλα	Ευρύτερος στους άνδρες από μερικές γυναίκες	Ευρύτερος στους άνδρες	Χωρίς διαφορές στα δύο φύλα
LeVay 1991	Χωρίς διαφορές στα δύο φύλα	Χωρίς διαφορές στα δύο φύλα	Ευρύτερος στους ετεροφυλόφιλους άνδρες απ' ότι στις γυναίκες ή στους ομοφίλους	Χωρίς διαφορές στα δύο φύλα

INAH = Interstitial Nuclei of Anterior Hypothalamus   W.Byne. Scientific American, May 1994

A.

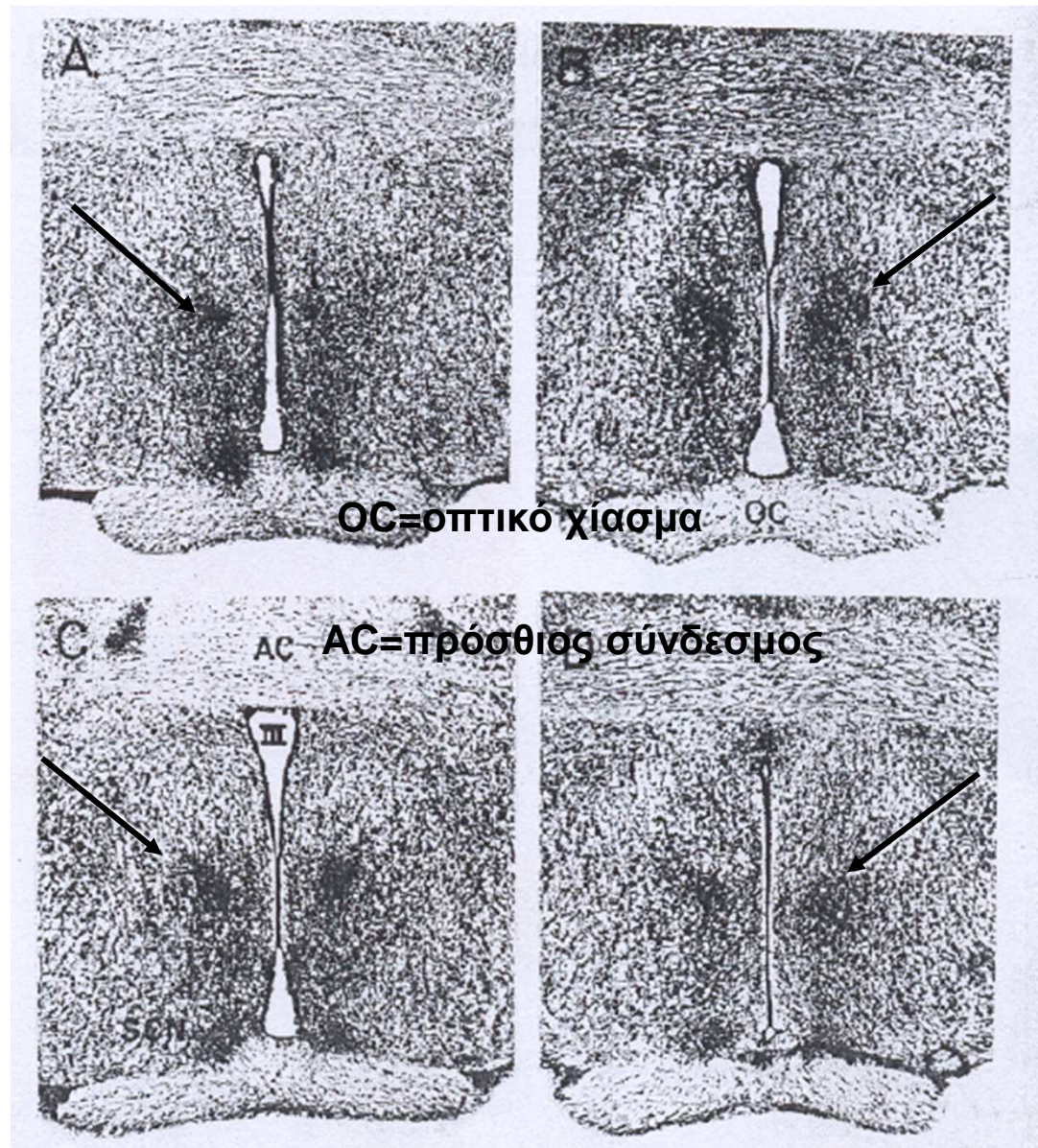
B.

Τομή εγκεφάλου ενήλικου θηλυκού (A) και αρσενικού (B) ποντικού θυσιασμένων 2 εβδομάδες μετά από γοναδεκτομή. Τα βέλη δείχνουν την αναλογία του μέσου προ-οπτικού πυρήνα που παρουσιάζει σημαντική διαφορά μεγέθους στα δύο φύλα.

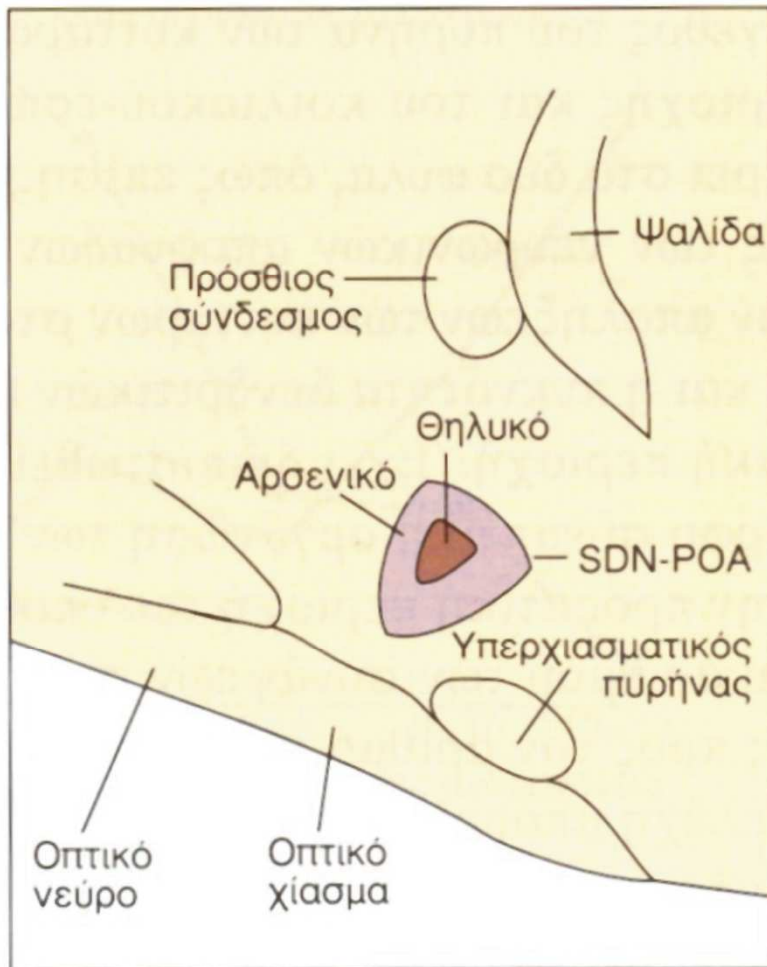
Gorski AR et al: Brain Research, 148, :333-346, 1978

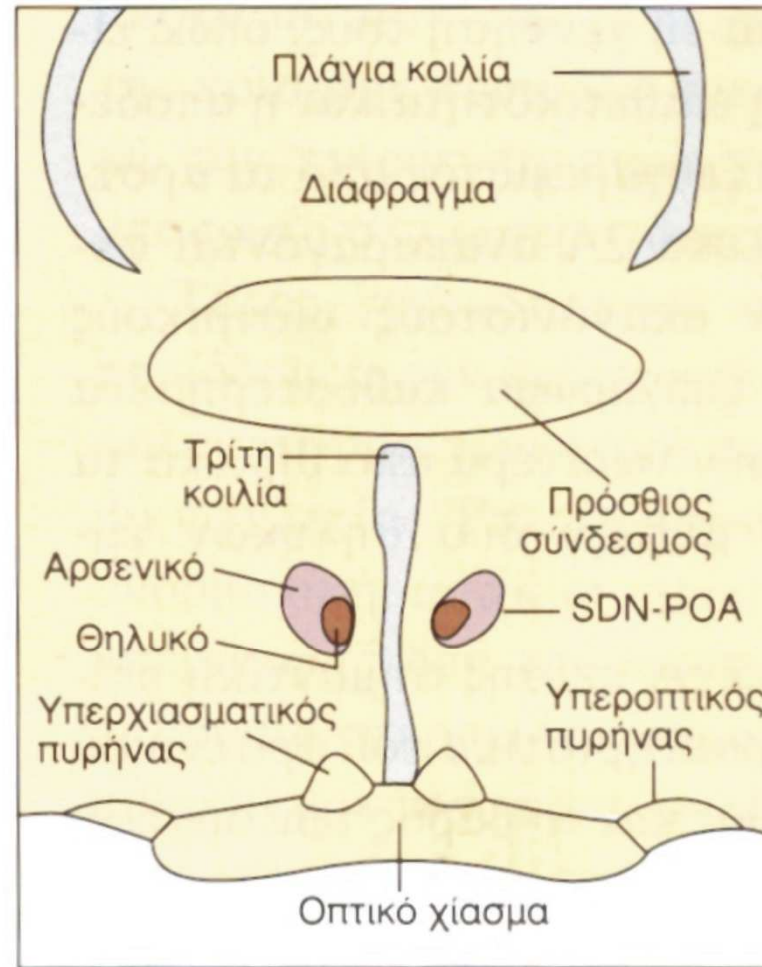

Εγκάρσιες τομές του μέσου προοπτικού πυρήνα (βέλη) σε θήλυ με αφαίρεση των γονάδων (A), σε άρρεν (B), σε αρρενοποιημένο θήλυ C, και ευνουχισμένου πριν την εφηβεία άρρενος (D).

A Οβελιαίο επίπεδο

B Εγκάρσιο επίπεδο

Ο φυλετικά δίμορφος πυρήνας της προ-οπτικής περιοχής (SDN-POA) είναι σημαντικά μικρότερος στους θηλυκούς επίμυς από ότι στους αρσενικούς.

Αξιολογώντας τα ευρήματα

- 1. Η εργασία χρειάζεται επανάληψη.**
- 2. Πολλοί από τους εγκεφάλους που εξέτασε ο LeVay προερχόντουσαν από θύματα του AIDS, αναδύοντας την πιθανότητα ότι η μείωση του μεγέθους του INAH-3 σχετίζεται κατά κάποιο τρόπο με την νόσο (ο LeVay ωστόσο, βρήκε σε μια μικρότερη ομάδα ότι ο INAH-3 ήταν μεγαλύτερος στους ετεροφυλόφιλους άνδρες που πέθαναν από AIDS).**

Αξιολογώντας τα ευρήματα

- (3) Η μελέτη του LeVay περιορίζεται μόνο σε άνδρες ομοφυλόφιλους, αφήνοντας ανοικτό το ερώτημα εάν υπάρχουν διαφορές μεταξύ ετροφυλοφίλων και ομοφυλοφίλων γυναικών.
- (4) Τέλος και το σπουδαιότερο, ακόμα και αν αυτά τα προβλήματα ξεπεραστούν και οι νευροανατομικές διαφορές μεταξύ ετεροφυλοφίλων και ομοφυλοφίλων ανδρών βρεθούν ότι είναι "πραγματικές", η ερώτηση παραμένει, τι συμπεράσματα μπορεί κανείς να βγάλει από αυτά;

Αξιολογώντας τα ευρήματα

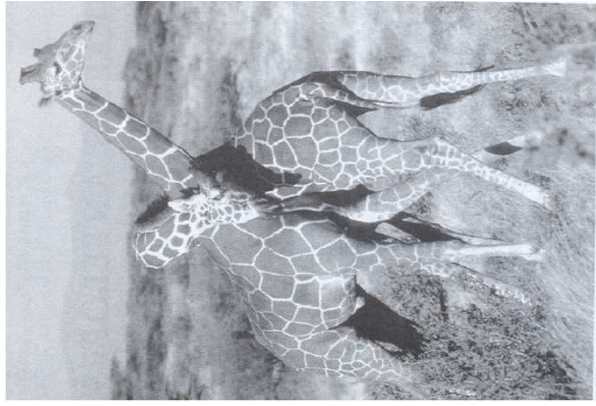
Το πρόβλημα (και είναι πρόβλημα όλων των μελετών που εμπλέκουν συσχετίσεις), είναι, τι μπορούμε να συμπεράνουμε από αυτή τη συσχέτιση; Οι νευροανατομικές διαφορές μεταξύ ετροφυλοφίλων και ομοφυλοφίλων ανδρών, παίζουν ρόλο στην αιτιολογία της ομοφυλοφιλίας ή απλώς σχετίζονται με την ομοφυλοφιλία; και ποια είναι η πηγή αυτών των νευροανατομικών διαφορών; Είναι αποτέλεσμα γενετικών παραγόντων ή είναι αποτέλεσμα άλλων παραγόντων όπως πχ πρώιμων παιδικών εμπειριών;

Αξιολογώντας τα ευρήματα

Ο ίδιος ο LeVay υποστηρίζει ότι είναι πολύ νωρίς να βγάλει κανείς απόλυτα συμπεράσματα από την εργασία του.

ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑ

ΣΤΑ ΖΩΑ ΜΕΛΕΤΕΣ ΣΕ ΖΩΑ

Two male Giraffes engaging in "necking" behavior

▲ A female Red Deer mounting another female

▲ A male Bonobo mounting another male from behind

ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑ ΣΤΑ ΖΩΑ (Ι)

➤ Είναι λογικό να υποθέσει κανείς ότι ανάλογες βιολογικές καταστάσεις και συμπεριφορές του είδους, έχουν ένα εξελικτικό συνεχές, παρά ένα ασυνεχές, ιδίως σε συγγενικά είδη.

ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑ ΣΤΑ ΖΩΑ (I)

➤ **Ομοφυλικού τύπου σεξουαλικές συμπεριφορές** έχουν περιγραφεί σε όλα τα θηλαστικά είδη που έχουν μελετηθεί.

Πιο συχνές στα νεαρά ζώα παρά στα ενήλικα και στα περισσότερα είδη είναι πιο συχνές στα αρσενικά παρά στα θηλυκά.

ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑ ΣΤΑ ΖΩΑ (II)

- Ωστόσο σε μερικά πρωτεύοντα είδη, **ομόφυλες δραστηριότητες** όπου η σεξουαλική διέγερση να φαίνεται ότι είναι μια σημαντική παράμετρος, είναι πιο συχνές στα θηλυκά παρά στα αρσενικά.
- Στα ενήλικα αρσενικά **ομόφυλες δραστηριότητες** συμβαίνουν πιο συχνά ανάμεσα σ' αυτά που βρίσκονται περιφερειακά στη ομάδα ή είναι υποδεέστερα (στη ομάδα).

ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑ ΣΤΑ ΖΩΑ (III)

➤ Εκτός από αυτές της φανερές και πανταχού παρούσες **ομόφυλες** συμπεριφορές στα θηλαστικά είδη, δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι οι ομόφυλες δραστηριότητες μεταξύ ενηλίκων σε άγρια κατάσταση συνοδεύονται από σεξουαλική διέγερση.

Αποδίδονται σε μηχανισμό δημιουργίας δεσμών ομάδος.

Σεξουαλικού τύπου συμπεριφορές στα ζώα

«Δεν έχω δει ποτέ εκσπερμάτιση κατά τη διάρκεια των σεξουαλικού τύπου συμπεριφορών μεταξύ αρσενικών ή προσπάθειες για πρωκτική διείσδυση»

(De Waal F. Σελ 138)

De Waal F. (2005) Ο πίθηκος μέσα μας. Μετάφραση: Μ. Μπονάτσου. Εκδόσεις ΑΙΩΡΑ, Αθήνα 2007

BIOLOGICAL EXUBERANCE
ANIMAL HOMOSEXUALITY AND NATURAL DIVERSITY

BRUCE BAGEMIHIL

'Bruce Bagemihl has done an extraordinary job in compiling a vast bestiary' **NATURE**

'A landmark in the literature of science' **CHICAGO TRIBUNE**

'A scholarly, exhaustive, and utterly convincing refutation of the notion that human homosexuality is an aberration of nature' **KIRKUS REVIEWS**

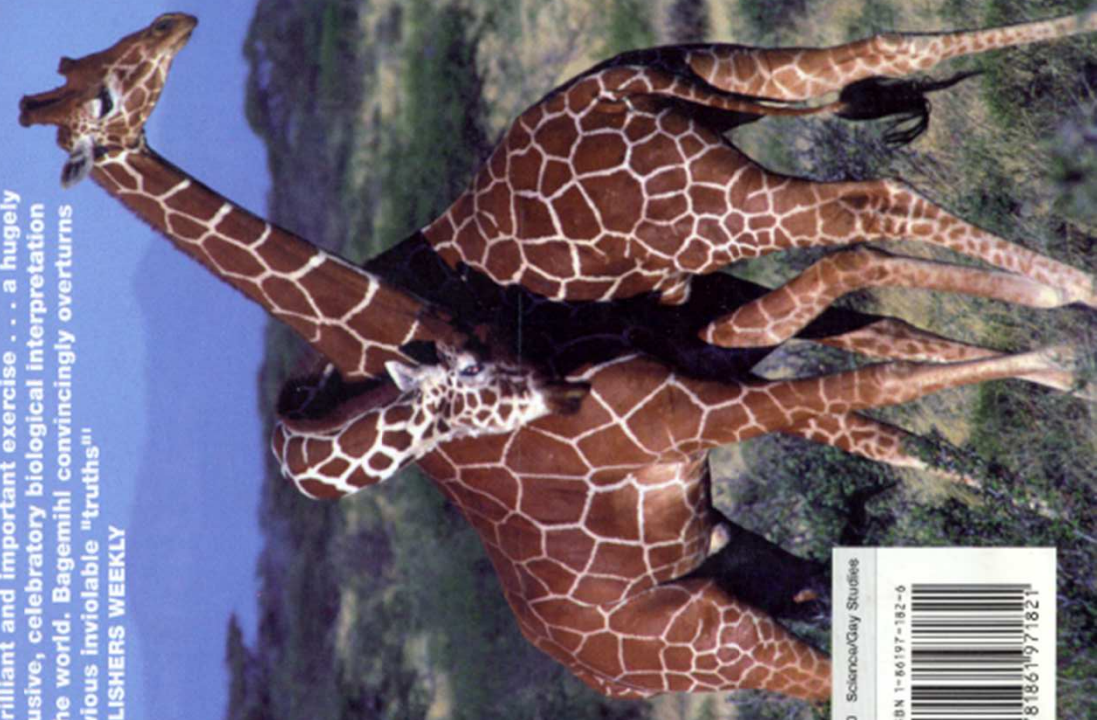
'A brilliant and important exercise . . . a hugely inclusive, celebratory biological interpretation of the world. Bagemihl convincingly overturns previous inviolable "truths"' **PUBLISHERS WEEKLY**

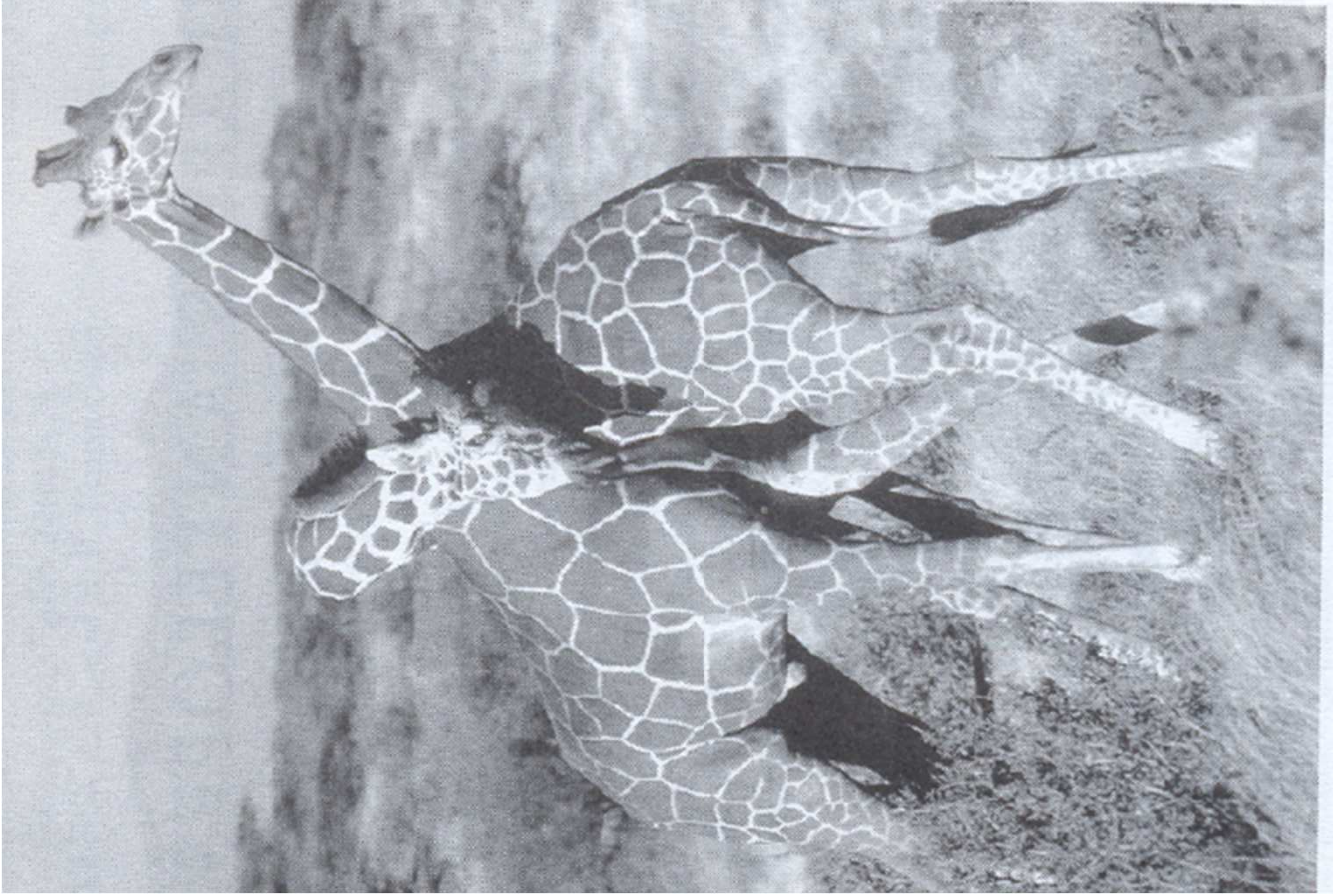
\$25.00 Science/Clay Studies

ISBN 1-86197-182-6

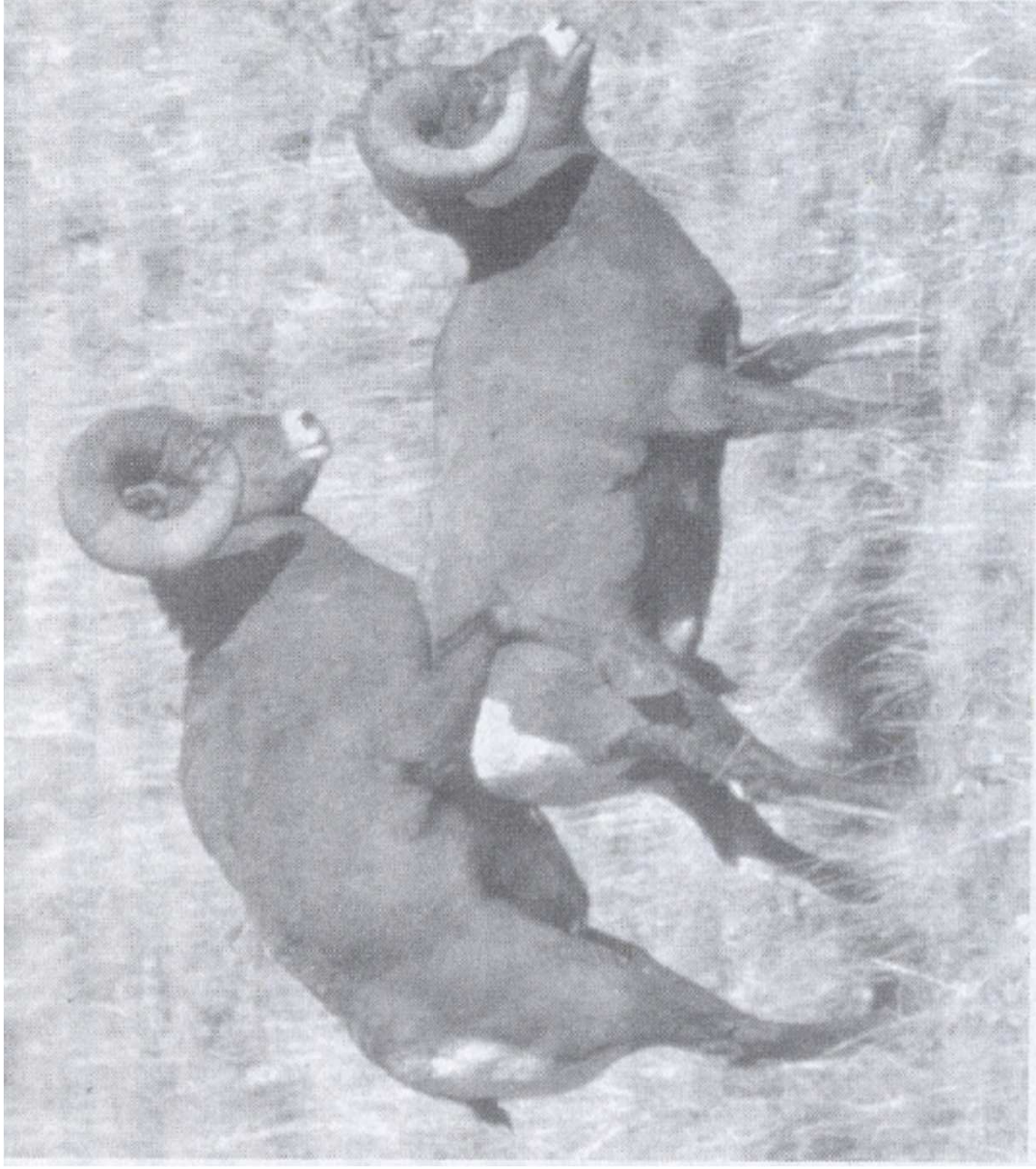

9 781861 971821

Two male Giraffes engaging in “necking” behavior

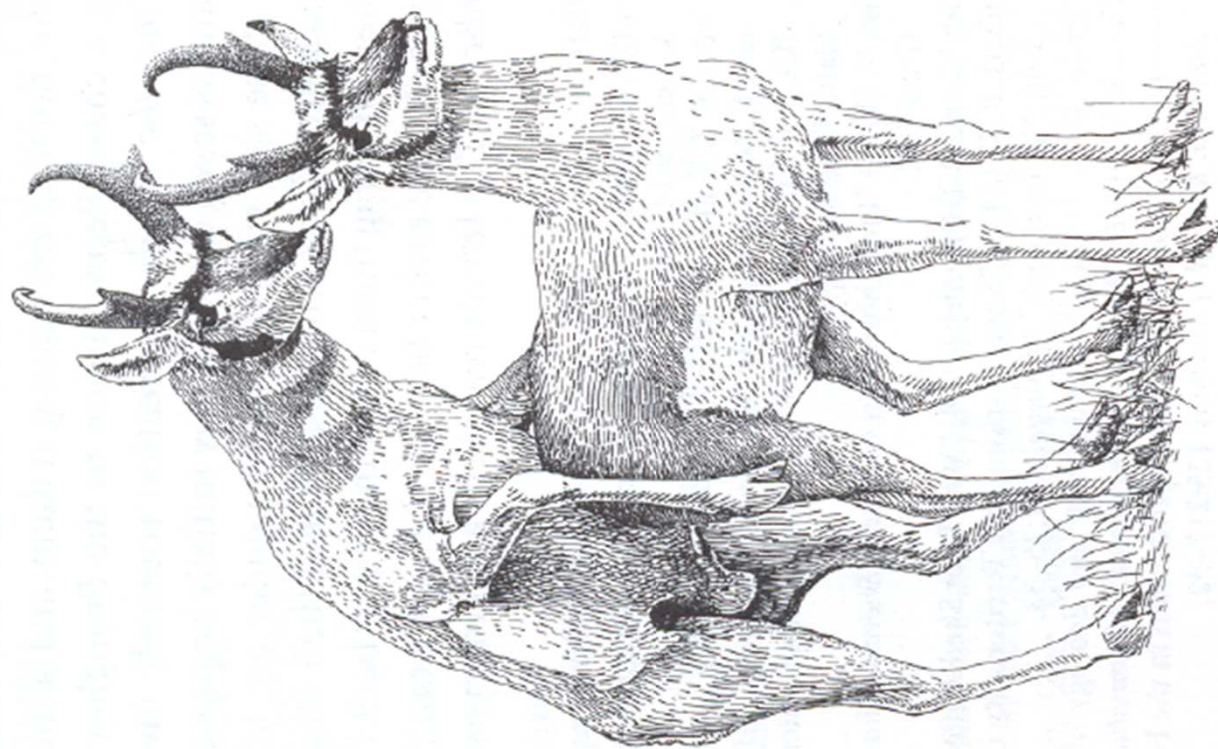

▲ Homosexuality as a “masculine” activity: a male Bighorn ram mounts another ram. Males who mimic females in this species (behavioral transvestites) do not generally permit other males to mount them, unlike nontransvestite rams.

▲ *A female Red Deer mounting another female*

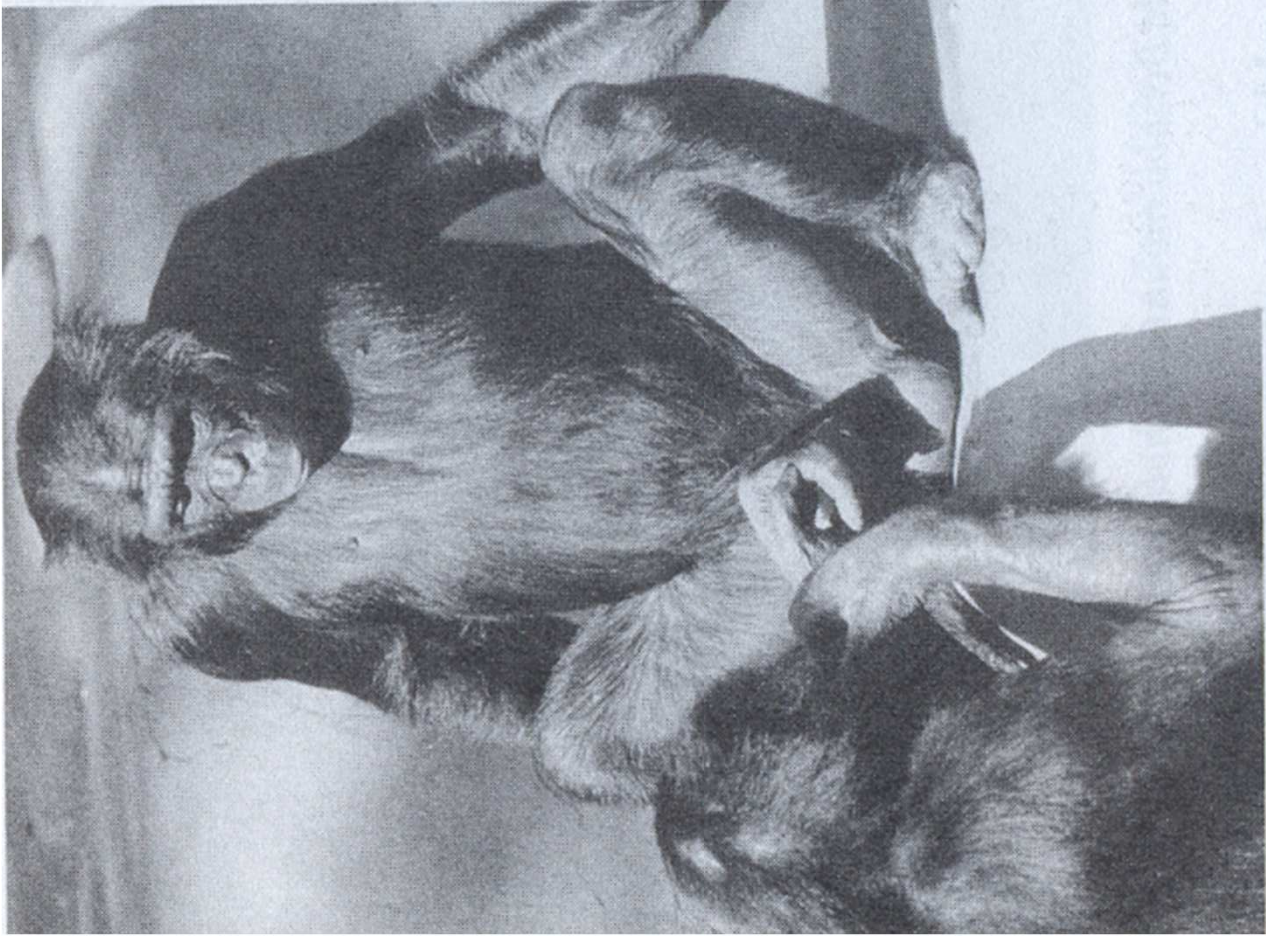

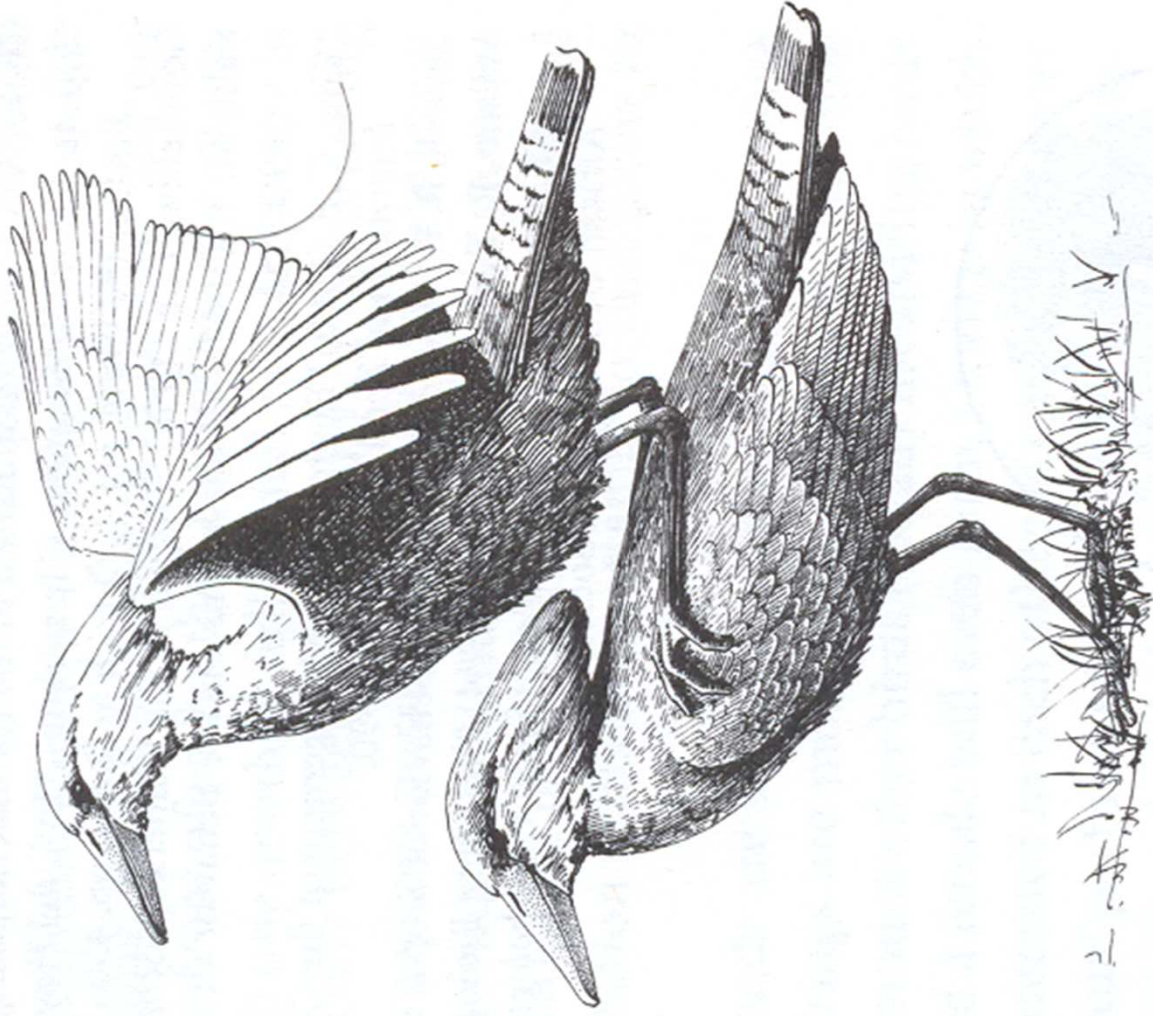
▲ A male Pronghorn mounting another male

▲ *A male Bonobo mounting another male from behind*

▲ An adult male Bonobo (left) manually stimulating the penis of a younger male

▲ A female Hammerhead mounting another female

ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑ ΣΤΑ ΖΩΑ (XVI)

Σχόλιο:

➤ Η επισήμανση ομοφυλοφιλικής συμπεριφοράς σε ζώα σε φυσική κατάσταση είναι εξαιρετικά δύσκολη γιατί τα ζώα εμπλέκονται σε σεξουαλικές δραστηριότητες μόνο λίγες μέρες κατά την περίοδο του οίστρου.

Έτσι αν ένα αρσενικό ζώο προσεγγίσει σεξουαλικά ένα άλλο αρσενικό θα αντιδράσει ίσως βίαια απομακρύνοντας το άλλο.

Είναι λοιπόν δύσκολο να παρατηρηθεί η ομοφυλοφιλική σεξουαλική συμπεριφορά.